

Remissförslag

Kulturplan Västernorrland

2019 – 2022

Bild: Maja Larsson

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	5
2. Varför en kulturplan? Vad är en kulturplan?.....	5
En regional kulturplan	6
Kulturplanens utgångspunkter	6
Nationell kulturpolitik – nationella kulturpolitiska mål.....	6
SFS 2010:2012, bibliotekslag, museilag.....	7
Nationell strategi för regional tillväxt.....	8
Regional utvecklingsstrategi.....	8
Regionplan.....	8
Regional kulturstrategi	8
Kommunala kulturplaner.....	9
Armlängds avstånd	9
Konstens och kulturens eget värde	9
Vad lärde vi oss kulturplaneperioden 2015-2018?	9
Regionens förutsättningar – möjligheter och utmaningar.....	10
3. Vad vill vi tillsammans?	12
Vad vill vi att regionala kultur ska uppnå – några röster ur samråden	14
4. Hur gör vi tillsammans?.....	15
Genom samverkan	15
Kulturforum Västernorrland.....	15
Kultursamverkansmodellen Västernorrland och Kulturtinget	15
Västernorrlandsmodellen och kulturarvet.....	15
Arrangörslyftet	15
Norrlands Nätverk för Musikteater och dans, NMD	16
Kulturkonsulentsamverkan	16
ABM-samverkan – arkiv, bibliotek, museer och andra kulturarvs- och kulturmiljöaktörer i samverkan	17
Genom mötesplatser.....	17
Genom samråd	18
Kulturskaparna genom KLYS.....	18
Det civila samhället och föreningslivet	18
Ideell kulturallians Västernorrland	18
Amatörteaterns Riksförbund Västernorrland	20
Västernorrlands hembygdsråd	20
Samråd med nationella minoriteter.....	21

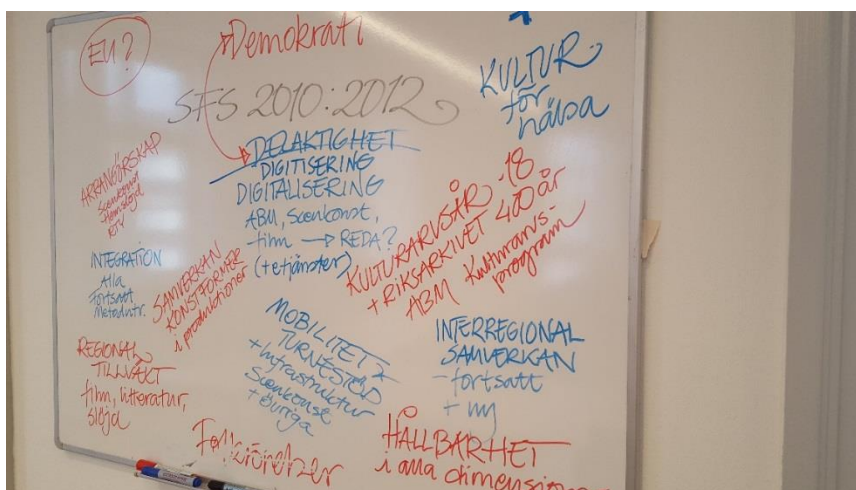
5. Vad ska vi göra, och vilka gör vad.....	22
Kulturinstitutionerna inom Kultursamverkansmodellen	22
Det regionala scenkonstområdet	22
Fria teatergrupper	22
Riksteatern Västernorrland	23
Scenkonst Västernorrland AB.....	25
Regional professionell dansverksamhet.....	27
Dans Västernorrland och Norrdans.....	27
Regional filmkulturell verksamhet	28
Film Västernorrland.....	28
Regional professionell musikverksamhet.....	32
Musik Västernorrland.....	32
Regional professionell teater	34
Teater Västernorrland	34
Regional museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete	37
Stiftelsen Läns museet Västernorrland - Västernorrlands Museum.....	37
Regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet	40
Regional biblioteksverksamhet	40
Regional enskild arkivverksamhet.....	43
Näringslivsarkivet i Norrland	44
Föreningsarkivet Västernorrland.....	44
Kulturarv och kulturmiljö	45
Strategiskt kulturarvsprogram för Västernorrland.....	45
Överenskommelse med länsstyrelsen.....	46
Överenskommelsen med Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen Västernorrland	46
Regional professionell bild- och form verksamhet.....	47
Konstkonsulent Västernorrland	47
Designområdet	48
Regional hemslöjdsfrämjande verksamhet.....	49
Den regionala hemslöjdskonsulenten	49
Folkbildning	51
Folkhögskolorna i Västernorrland	51
Region Västernorrlands folkhögskolor	51
Studieförbunden	54
Kommunerna.....	55
De kommunala kulturskolorna	55

Kommunförbundet Västernorrland	55
6. Planens ekonomi, genomförande och uppföljning	56
Anslag	56
Projektmedel	56
Stipendier	56
Tillväxtmedel	56
Samverkan inom Kulturplan Västernorrland 2019-2022	56
Kulturforum Västernorrland.....	56
Uppdrag och villkor	56
Uppföljning.....	57
Kulturdatanbasen	57
Kulturforum Västernorrland.....	57
Årliga dialoger.....	57
7. Genomförda dialoger och samråd.....	57

1 Sammanfattning

Här ska kulturplanen fyllas på.

2. Varför en kulturplan? Vad är en kulturplan?

Kulturplan för Västernorrland 2019 – 2022 tar avstamp i ambitiös kulturpolitik på flera nivåer, allt från EU-nivå till regional och lokal nivå. Den visar att det finns en samlad vilja att utveckla konst och kulturområdet i vid bemärkelse. Genom samtal och dialog samt omvärldspaning, och genom forskning och uppföljning; via exempelvis Myndigheten för Kulturanalys och regionalt och kommunalt uppföljningsarbete, finns bra underlag och redskap för utveckling och förbättring.

För att samordna resurser och samverka om mål och medel, och för planering och genomförande, finns Kultursamverkansmodellen, vilken ger goda förutsättningar för samverkan mellan olika nivåer och verksamheter, inte minst med det civila samhället. Region Västernorrland har varit med i samverkansmodellen sedan 2011. Kulturplanens genomförare är många; konst- och kulturinstitutioner, kommuner, föreningsliv, kulturskapare och verksamheter som bedrivs i projekt. Sammantaget finns en rad platser för konst och kultur; arenor, hus och scener runt om i regionen.

Utifrån detta har vi i bred process utarbetat föreliggande kulturplan – vilken beskriver vad vi tillsammans vill med konst- och kulturlivet i länet. De gemensamma utmaningarna driver oss och planen är vår gemensamma karta. Vi hoppas att den inspirerar och vägleder!

Kulturplanen ligger till grund för Region Västernorrlands ansökan om årliga statsbidrag till regionen, den ligger till grund för anslagsgivning inom Region Västernorrland, och den ligger till grund för prioritering och fördelning av projektmedel inom kultur, konst och tillväxtområdet. Kulturplanen utgör en delmängd i det samlade regionala utvecklingsarbetet, som det beskrivs i gällande regional utvecklingsstrategi. Och ambitioner i kulturplanen – i de delar som rör kulturarv och kulturmiljö utvecklas ytterligare i länets regionala

kulturarvsprogram, liksom de regionala biblioteksfrågorna utvecklas vidare i den regionala biblioteksplanen.

Kulturplanens övergripande målsättningar bryts under kulturplaneperioden ner i årliga verksamhetsplaner och aktivitetsplaner inom en rad områden.

En regional kulturplan

Kultursamverkansmodellen infördes 2011 för att skapa ett ökat utrymme för regionala prioriteringar och variationer inom konst- och kulturområdet. Riktlinjerna för kultursamverkansmodellen anges i Svensk författningssamling, förordning 2010:2012. Där anges att

6 § Ett landsting får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av regionen och kulturplanen överensstämmer med denna förordning och de föreskrifter som meddelas med stöd av denna förordning. Planen ska avse tre år, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Kulturplan Västernorrland 2019 - 2022 är ett omfattande dokument. Dels beror det på att många delar behöver finnas med utifrån författningen. Dels beror det på att vi valt att i kulturplanen beskriva aktörer och organisationer utanför själva kultursamverkansmodellen, vilka alla bidrar till konstens och kulturens utveckling i länet.

Kulturplanens utgångspunkter

Nedan beskrivs de utgångspunkter och principer som Kulturplan Västernorrland 2019-2022 utgår ifrån.

Nationell kulturpolitik – nationella kulturpolitiska mål

En regional kulturplan utgår från en rad styrande lagar och dokument. Ytterst utgår den från regeringsformen 2:

Regeringsformen:

2 § Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Lag (2010:1408).

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen i december 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och landsting:

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- *främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,*
- *främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,*
- *främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,*
- *främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,*
- *samt särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.*

Dessa mål kan för ökad förståelse delas upp i ett självständighetsmål, ett delaktighetsmål och ett utvecklings- eller samhällsmål.

SFS 2010:2012, bibliotekslag, museilag

Förordningen vilken reglerar kultursamverkansmodellen beskriver regionens ansvar i följande paragrafer:

SFS 2010:2012

7 § Regionen ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. Med kulturplanen som grund beslutar Statens kulturråd om det statsbidrag som regionen ska fördela.

8 § Med utgångspunkt i det ändamål som anges i 4 § ska regionen ansvara för att bidragsgivningen enligt denna förordning främjar en god tillgång för länets invånare till

- 1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet,*
- 2. museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete,*
- 3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet,*
- 4. professionell bild- och formverksamhet,*
- 5. regional enskild arkivverksamhet,*
- 6. filmkulturell verksamhet, och*
- 7. främjande av hemslöjd.*

Regionen får även lämna statsbidrag till sådana verksamheter som avses i första stycket och som bedrivs i form av länsöverskridande samarbeten om dessa uppfyller de krav på anknytning till regionens område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Regionen får även lämna statsbidrag till överskridande samarbeten mellan olika konstområden. Förordning (2017:1264).

9 § Regionen får endast lämna statsbidrag till sådan verksamhet som också får bidrag från landsting, kommun eller annan huvudman.

Bild- och formområdet ersatte från och med 2018 området konst och kulturfrämjande i kultursamverkansmodellen. Kulturfrämjande verksamhet ska sedan 2018 inkluderas inom respektive verksamhetsområde. Samtidigt som dessa ändringar genomfördes fick Statens kulturråd en stärkt roll att verka för att inom befintliga ramar minska skillnader när det gäller tillgång till i kultur i hela landet. Från 1 januari 2017 gäller ny filmpolitik.

Samtidigt som ändringarna i förordningen gjordes, betonades att dialogen med det civila samhället bör utvecklas inom kultursamverkansmodellen. Det bör ske genom att landstingen

vid framtagandet av kulturplaner tydliggör metoderna för och syftet med dialogerna för det civila samhällets aktörer.

Bibliotekslag (2013:801)

Bibliotekslagen anger inriktning och sätter ramarna för verksamheten vid landets bibliotek. Lagen gäller för all biblioteksverksamhet vilken finansieras med offentliga medel.

Bibliotekslagen betonar bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och den grundläggande roll de spelar för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Lagen knyter på så sätt an till hur bibliotekens grundläggande uppdrag uttrycks i internationella sammanhang, till exempel i IFLA:s och Unesco:s olika biblioteksmanifest.

Museilag (2017:563)

Museilagen reglerar offentligstyrda museer i kraft. I den fastställs att museerna ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning, och principen att museihuvudmännen ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll slås fast.

Nationell strategi för regional tillväxt

I den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft beskrivs och betonas kulturens roll för välfärdssamhället och demokratin. Mångfald, jämställdhet, hållbarhet understryks, liksom kulturens roll för regionens utveckling, attraktionskraft och sysselsättning. Ett rikt kultur- och fritidsliv antas främja människors kreativitet, och den kulturella och kreativa sektorn betonas. I strategin beskrivs kultursamverkansmodellen som en möjlighet att regionalt låta kulturen samspela med en rad andra områden, i ett brett regionalt utvecklingsarbete.

Regional utvecklingsstrategi

I innevarande Regional utvecklingsstrategi (RUS) 2011-2020 ryms kulturen inom det avsnitt som beskriver utvecklingsinsatser för hållbara samhällen och god livsmiljö, där ett aktivt kulturliv anges som viktig utvecklingsfaktor för detta. Parallellt med arbete att ta fram Kulturplan Västernorrland 2019-2022 har processen att ta fram en ny RUS pågått, och den nya strategin träder i kraft 2020.

Regionplan

[Här ska aktuell regionplan beskrivas.](#)

Regional kulturstrategi

Region Västernorrland antog hösten 2011 en kulturstrategi som anger de långsiktiga målen med den regionala kulturverksamheten. Strategin är uppdelad i tre områden: ”Kultur för alla”, ”Tillväxt och utveckling” samt ”Kulturens villkor och förutsättningar”. I korthet beskriver strategin:

Delaktighet

Kultur är grunden för ett demokratiskt samhälle. Alla ska ha möjlighet att komma i kontakt med olika konstformer samt att uppleva kultur och att själva skapa och uttrycka sig.

Tillgänglighet

Otillgängliga lokaler, bristfällig teknik, geografiska avstånd eller kommunikativa hinder minskar tillgängligheten till kultur. Det kan också finnas andra hinder i form av attityder och värderingar. Med tillgänglighet menas även att de regionala

kulturverksamheterna är kända av medborgarna, att de kan ta del av dem (öppettider, fysisk, språklig och virtuell tillgänglighet) och att de når ut till länets kommuner. Att identifiera och undanröja synliga och osynliga hinder är väsentligt för en ökad tillgänglighet till kulturutbudet.

Mångfald

Kulturen i länet ska präglas av ett tillvaratagande av etnisk och kulturell mångfald, där mångfald ses som en styrka och resurs. Kulturen i länet ska också ge utrymme för nya kulturformer.

Kommunala kulturplaner

De kommunala kulturplanerna utgör även de viktiga underlag för den regionala kulturplanen. Genom samverkansmodellen är ambitionen att skapa ett så rikt konst- och kulturliv som möjligt i regionen, och kommunal kultur utgör en viktig grundsten i detta arbete. Under rubriken *Kommunerna* beskriver länets kommuner sina kulturplaner med dess prioriteringar, samt de utmaningar och möjligheter de ser för arbetet med utveckling av konst- och kulturområdet.

Armlängds avstånd

För att slå vakt om den konstnärliga och kulturella friheten är principen om armlängds avstånd mellan politiska beslut och konstnärligt innehåll en viktig utgångspunkt för kulturplanen. Principen om en armlängds avstånd innebär att den politiska nivån beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar medan de konstnärliga, kulturella och kvalitativa bedömningarna överläts till sakkunniga och konstnärliga ledare.

Konstens och kulturens eget värde

Konst och kultur har sitt eget värde och berättigande. Det konstnärliga uttrycket och skapandet är ett mål i sig och inte i första hand ett instrumentellt verktyg för att nå andra mål. Att ta del av konst- och kulturupplevelser kulturutbud kan ge nya infallsvinklar och sammanhang vilka kan påverka flera delar av livet. Konst- och kulturyttringar kan ge bättre förutsättningar för och stärka de demokratiska diskussionerna och debatterna. Grunden för konstnärlig verksamhet är konstnärens frihet och konstens egenvärde, Kulturen legitimeras inte i första eller andra hand utifrån hur väl den kan bidra till uppnående av övriga politiska målsättningar.

Vad lärde vi oss kulturplaneperioden 2015-2018?

Kulturplan för Västernorrland 2015-2018 har följts upp på olika vis; genom institutioners och verksamheters årsberättelser, genom projektredovisningar, genom rapport och dialog i Kulturforum Västernorrland, genom årliga redovisningar till Kulturdatabasen och Kulturrådet; såväl kvalitativt som kvantitativt. Genom Myndigheten för kulturanalys togs en rad vägledande rapporter fram.

Under 2016 genomförde Region Västernorrland tillsammans med Länsstyrelsen Västernorrland en så kallad SKOP-undersökning, den fjärde i ordningen, där 500 västernorrmlänningar frågades om hur de ser på kultur och kulturarv. Resultatet visar att tillgänglighet, möjlighet till eget skapande och samverkan mellan olika kulturer är viktiga anledningar till att delta i kultur- och kulturarvsaktiviteter. Även hög kvalitet och konstnärlig förnyelse lyftes som viktigt, liksom samverkan mellan olika konst och kulturområden, samt att hänsyn ska tas för ungas rätt till kultur. I 2016 års undersökning anser något fler än i

tidigare undersökningar att kulturmiljöer och kulturarv har betydelse för besöksnäringen och att kultur är en viktig faktor för god boendemiljö.

Under arbetet med Kulturplan Västernorrland 2019-2022 har alltså resultat eller lärdomar från föregående kulturplanepperiod varit viktiga utgångspunkter, nedan listas några:

- att det fortsatt finns en stark koppling mellan utbildning och kulturvanor, och att klassbakgrund spelar roll
- att det finns fortsatt variationer vad gäller kulturutbud inom regionen
- att arbetet för att stärka jämställdhet och mångfald fortsatt behöver belysas och prioriteras
- att fortsatt arbete behövs för att förbättra representativiteten inom konst och kulturområdet
- att frågan Vem får vara med? fortsatt bör ställas och besvaras
- att hot och våld ökat inom konst och kulturområdet
- att de offentliga kulturutgifterna varit stabila, och ofta något ökande
- att kulturen kan och ska samspele med andra politikområden.

I avsnittet *Vad vill vi tillsammans* listas vidare en rad röster från genomförda dialoger.

Regionens förutsättningar – möjligheter och utmaningar

Kulturplanen ska ses som kulturens bidrag till ett hållbart samhällsbygge. Vi har tillsammans försökt förstå trender – lokalt och globalt, förstå vilka konsekvenser dessa kan få och framförallt förstå vilka utmaningar som vi ska ta oss an. Detta kan sammanfattas som kulturplanens sammanhang, och nedan beskrivs möjligheter och utmaningar där vi ser att kultur kan vara med och göra skillnad.

Möjligheter

I regionen finns en rad möjligheter och styrkor som utgör goda förutsättningar för utveckling av kultur, konst och kulturarvssektor. Västernorrland är ett i stora delar en nära region, ett nära län. Och ett i många delar komplett län; med kust och inland, skog och älvdalar, landsbygder och tätorter. Västernorrlänningarna lever i sju kommuner, och 79 % av invånarna bor i tätorter vilka ligger tämligen väl spridda i geografien, dessa hålls samman av ett väl fungerade kommunikationsnät. Regionen har ett brett föreningsliv, och de regionala kulturverksamheterna verkar på flera platser runt om i regionen. Länet har en rad unika och värdefulla kulturmiljöer. Besöksnäringen växer, och för den spelar kultur, konst och kulturarv en stor roll.

Detta med att vara ett nära län underlättar för samverkan och gemensamma satsningar genom projekt. Under denna kulturplanepperiod prioriteras, för att nämna några exempel, att stärka kulturkonsulenternas samverkan och utveckling av konsulentrollen. Kommunernas kulturskolor vill, tillsammans med regional kulturverksamhet, bredda och utveckla kulturskolorna genom att arbeta fram ett resurscentrum, och tillsammans vill vi utveckla *Arrangörslyftet*. Att vara med och utveckla kultursamverkansmodellen är också prioriterat.

Ytterligare en möjlighet som vi fortsatt vill utveckla är det goda interregionala samarbetet, med framför allt de övriga regionerna i norr, men även med andra. Genom projekt som *Mer till fler* och *Musik i norr* har erfarenheter och lärdomar gjorts liksom genom arbetet med

tidskriften Volym, och samverkan kring Littfest, och det kollegiala lärande har lagt grund till fortsatt hållbar samverkan.

Hållbarhet – många av våra utmaningar kan speglas mot Agenda 2030, och de globala målen för hållbarhet i alla dess dimensioner. Här har vi ett arbete att göra tillsammans med många, och vi ser att Agenda 2030 ger oss verktyg framåt.

Utmaningar

I regionen finns även en rad utmaningar – där kulturområdet kan vara med och utveckla och göra skillnad. Västernorrälänningarna i regionen är inte så många, vilket negativt påverkar exempelvis skatteintäkternas storlek; en förutsättning för välfärdssamhället och all offentlig verksamhet. Att inom kulturen verka för att fler väljer att komma hit på besök, eller för att stanna kvar är därför prioriterat. I kulturplanen beskrivs vikten av att verka för att kulturskaparnas villkor stärks, att kulturens roll för besöksnäringen förtydligas; exempelvis genom turismekonomiska mätningar, att kulturen fortsatt utvecklar sitt arbete för inkludering och mångfald och att kulturens roll för den samlade livsmiljön stärks – allt för att attrahera fler att leva här. Attraktiva städer och bygder med ett rikt kulturutbud utgör viktiga motorer.

Länet har – relativt sett – en äldre befolkning, och vad gäller utbildningsnivå ligger den något under riksgenomsnittet. Här är utveckling av biblioteksverksamheten och folkbildningen ytterst viktig. Länets fem folkhögskolor utgör viktiga länkar i det livslånga lärandet, så även när det gäller möjligheter att förbereda sig för högre studier inom kulturområdet. Studieförbunden med hög närvaro runt om i länet spelar även de en viktig roll för lärandet, och för kommande år finns fina ambitioner att stärka denna roll. Biblioteken är av stor betydelse för lärandet, och tillsammans tror vi att den samlade folkbildningen bidrar till mobilisering; för att fler ska kunna, våga och vilja studera vidare.

Kompetensförsörjning är en utmaning som lyfts i många sammanhang, och den är en utmaning även inom kulturområdet. Att attrahera och behålla kompetens utanför storstadsområdet är länets gemensamma utmaning.

Ohälsotalen har sjunkit under det senaste decenniet, dock kvarstår problem med ohälsa. Ohälsotalen är något högra för kvinnor jämfört med män. Detta är fortsatt en utmaning för konsten och kulturen. Vi vill därför undersöka och utveckla satsningar som kan sammanfattas i ”kultur och hälsa” och ”kultur för äldre”, samt verka för stärkt deltagande, medverkande och eget skapande.

3. Vad vill vi tillsammans?

Under samråd och andra möten där kulturveckling diskuterats har övergripande viktiga frågor för hela konst- och kulturområdet ringats in. Vi kallar dem för enkelhetens skull för horisontella mål. För att nå stor framgång att nå dessa behöver vi samverka med en rad andra aktörer inom en rad områden.

I länet finns stor samstämmighet kring ett gemensamt arbete för **hållbarhet** i alla dess dimensioner. Agenda 2030 kan bli ett verkningfullt verktyg. Under kulturplaneperioden kommer Region Västernorrland fortsatt att erbjuda utbildning kring miljöledning, och Region Västernorrland kommer att vara tydligare i villkor och beslut vid medfinansiering av verksamheter och projekt. För detta finns fastställda riktlinjer, reviderade 2018. Att lära av varandra är viktigt i arbete med ökad hållbarhet; tillsammans ska vi inom kulturområdet lyfta varandras goda exempel, för lärande och inspiration.

Delaktighet, demokrati, mångfald – är viktigt för det socialt hållbara län som eftersträvas. Vi är också överens om att verka för att använda våra resurser så klokt vi bara kan, och genom ”gransamverkan” kan vi bli bättre att samfinansiera satsningar. Tillsammans vill vi på olika sätt arbeta för att öka allas delaktighet i kulturlivet, ytterst utifrån Diskrimineringslag 2008:567.

Vi ska tillsammans fortsätta utveckla **tillgängligheten** till konst och kulturlivet, där årlig uppföljning och revidering av tillgänglighetsplaner ger vägledning framåt. Detsamma gäller arbetet med förbättrad och integrerad **jämställdhet**, där erfarenheter från bland annat projektet *Jämställd regional tillväxt* blir vägledande för arbetet som utgår från Region Västernorrland.

Under 2018 avslutades projektet *HBTQ och normkritisk kompetens*, vilket genomförts av Region Västerbotten, Region Jämtland Härjedalen och Region Västernorrland i samverkan. Projektets goda resultat och arbetssätt kring **hbtq-frågor** tas med vidare in i denna kulturplan; med fokus på fortsatt kompetensutveckling och förstärkt dialog. I dialog med RFSL har följande lyfts som angeläget i kulturplanen: stöd behövs kring Pridefestivaler runt om i regionen, kulturens roll att spegla, lyfta och belysa kan utvecklas mer, och att RFSL finns gärna med som referens. Satsningar på ”tysta kulturarv” efterfrågas och välkomnas också.

Kulturens verksamheter och rum är vidare viktiga byggstenar i det **demokratiska** samhället. Tillsammans vill vi värna och utveckla våra verksamheter i det viktiga demokratiska samhällsbygget.

Kultur och hälsa är ett område vi vill utveckla, med viss fokus på kultur för äldre. Här ser vi spännande möjligheter till breda samarbeten mellan en rad aktörer. Region Västernorrland ska utveckla sitt arbete med konst i vården, där vi ser stora möjligheter att hitta nya samarbeten med vård och rehabilitering. Inom Region Västernorrland ser vi det också som angeläget att fortsatt hitta samverkan med det breda förebyggande folkhälsouppdraget regionen har. Att arbeta med och för nationella minoriteter regleras i lag, och här behövs fortsatt en stärkt dialog och ett framtidsytande arbete med att främja bevarandet och utvecklandet av de nationella minoriteternas kultur.

Kulturen och konsten har goda erfarenheter av, och förutsättningar för **internationell samverkan**. I Västernorrland finns exempel om utbyten inom såväl dans som musikområdet, liksom inom den regionala biblioteksverksamheten i ett av SIDA finansierat projekt med

fokus på läsfrämjande. Under 2017 och 2018 har Region Västernorrland utvecklat ett program för kulturskaparresidens. Under planperioden 2019 – 2022 ska fortsatt utveckling av internationell samverkan göras, ett utvecklingsarbete kring att utforma, hitta partners och hitta resurser för ett utökat samarbete på den internationella nivån. Inom det mittnordiska arbetet vill Region Västernorrland fortsätta utveckla samverkan inom exempelvis film, kulturarvs och konstområdet. Mittnorden kommitténs kulturplan blir vägledande.

Kultur, konst och kulturarv, samt folkbildning och bibliotek är resurser i det **regionala utvecklingsarbetet**, och tillsammans med en rad aktörer vill vi spela roll för utveckling av besöksnäring, filmnäring, kulturellt företagande och annan näringsutveckling.

[Här fyller vi på med de erfarenheter och analyser som för närvarande görs inom arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi.](#)

Besöksnäring och tillväxt. Under sommaren 2017 genomförde Region Västernorrland en så kallad turismekonomisk mätning (TEM) på några kulturarvsinstitutioner. Av olika anledningar blev antalet fullständiga enkäter något lågt, så några större slutsatser kunde inte göras. De tendenser vi såg pekar dock på att kultur och kulturmiljöer är viktiga besöksanledningar. Inför kommande kulturplaneperiod kommer fler TEM-undersökningar att genomföras då det fortsatt är viktigt att förstå samband mellan kultur och tillväxt.

Digitaliseringen! Att bättre nyttja IT och teknikens möjligheter är en gemensam utmaning, där vi behöver bli bättre på att formulera vad vi vill och vad vi prioriterar i relation till den nationella agendan för digitalisering. Ett utvecklingsområde för kulturområdet är att hitta en gemensam färdriktning – där digital kompetens och digital delaktighet står i fokus, liksom digital distribution. Här är den nationella nivån arbete viktigt att följa, framför allt vad gäller standarder och riktlinjer. Att samspela med den regionala digitala agendan blir viktigt under kulturplaneperioden.

Kultur för **barn och unga**, såväl inom skolan som på barn och ungas fria tid ska prioriteras. Fokus ligger både på att få uppleva kultur och på eget skapande. FN:s konvention om barnets rättigheter är vägledande, och inför att konventionen blir lag ägnas särskild uppmärksamhet åt att vi inom kulturområdet verkar i enlighet med den. Under samråden har det till kulturinstitutionerna lyfts att de ska verka för att främja barns och ungas tillgång till olika estetiska uttrycksformer, detta för att utvecklas och nå sin fulla potential. Genom estetiska lärprocesser och deltagarstyrda arbetsformer skapas engagemang, ansvar och respekt för mångfald.

Vad vill vi att regionala kultur ska uppnå – några röster ur samråden

Samråden visar på detta samlade uppdrag – eller önskelista – till den samlande regionala kulturen. Lisan innehåller önskemål om både vad som ska göras – och hur det ska göras.

- *Ökad **regional närvaro** av de större kulturinstitutionerna önskas – d v s synlighet och aktivitet i hela länet och i dialog med kommunerna.*
- *Nya former för **samverkan** mellan offentliga organisationer och civilsamhällets aktörer ska utvecklas.*
- *Konst- och kulturinstitutionerna bör särskilt beakta och stärka **kulturskaparnas villkor** samt följa gällande avtal. Regionen ska utvecklas till en plats dit kulturskapare gärna söker sig.*
- *Samspelet mellan **kulturinstitutioner och skolor** samt kulturskolor bör stärkas.*
- *Samverkan mellan **kulturinstitutioner och folkbildning/studieförbund** kan och bör utvecklas ytterligare.*
- *De **kulturella mötesplatserna** bör fortsatt utvecklas – ex vis biblioteken.*
- *Verksamheter som har ett **främjandeuppdrag** – ett konsulentuppdrag - bör vidare stärkta och utveckla dessa funktioner, inte minst genom konsulentnätverket. En dörr in!*
- *Önskemål finns att de större kulturverksamheterna ska utveckla och **driva projekt** tillsammans med andra aktörer och civilsamhället, samt kunna vara ”projekthamn”*
- *Tillsammans i länet bör vi sikta mot fler projekt på EU-nivå, med **finansiering ur EU-fonder**.*
- *Kulturens och folkbildningens roll för **regional utveckling** och **demokrati** ska fortsatt utvecklas och lyftas fram.*
- *Ett starkt, levande och inkluderade kultur- och **föreningsliv** ska ses och utvecklas som en resurs för lokal och regional utveckling.*
- *Konst- och kulturlivet ska präglas av hög **kvalitet**.*
- *Fortsatta satsningar på **barn och unga** ska göras i alla delar av kulturen.*
- *Förnyade satsningar ska göras på **kultur och hälsa** i allmänhet, och på kultur för äldre i synnerhet.*
- *Ett konst- och kulturliv som stimulerar till **eget skapande** ska utvecklas.*
- *Konst och kulturlivet ska fortsatt och än mer präglas av **mångfald**, möten mellan konstformer och mellan tradition och förnyelse.*
- *Kulturarv ska fortsatt utvecklas som resurs för **hållbar utveckling** samt som en gemensam **kunskapskälla**.*
- *Regionen ska ytterligare ta tillvara traditionen av att vara en **mångkulturell mötesplats**.*
- ***Digitaliseringens och teknikens möjligheter** ska fortsatt utvecklas och tas till vara. Samordning och dialog efterfrågas.*
- *Modellen för **kultursamverkan** ska stärkas och nya arbetssätt utvecklas.*
- *En stärkt **infrastruktur** för kultur ska fortsatt utvecklas, med fokus på inomregional balans.*
- ***Kulturmiljöarbetet** ska ytterligare lyftas och förtydligas.*
- ***Vetenskapliga perspektiv** efterfrågas i högre utsträckning än tidigare, inte minst kring frågor som rör kulturmiljöarbetet.*

4. Hur gör vi tillsammans?

Genom samverkan

Samverkan och samarbete liksom medverkan är grunden för hållbar utveckling av konst och kulturområdet i Västernorrland. Vissa samverkansformer är formaliserade och består över tid. Några av dessa beskrivs nedan. Till dessa ska läggas möten som sker ad hoc för att diskutera aktuella frågor eller gemensamma satsningar.

Kulturforum Västernorrland

Genom Kulturforum Västernorrland samverkar länets kommuner, Länsstyrelsen Västernorrland, Kommunförbundet Västernorrland samt Region Västernorrland kring frågor som rör regional kultur, konst och kulturarv, för att tillsammans stärka och utveckla länets kulturliv. I Kulturforum Västernorrland ingår valda representanter för kommunernas och regionens kulturpolitiker samt kulturtjänstemän tillsammans med tjänstepersoner från Kommunförbundet Västernorrland och Länsstyrelsen Västernorrland och att följa kulturplanens och kulturarvsprogrammets framtagande, genomförande och resultat är i fokus.

Kultursamverkansmodellen Västernorrland och Kulturtinget

De konst och kulturverksamheter som har anslag genom kultursamverkansmodellen samlas till ett par, tre möten per år. Fokus för dessa möten är uppföljning av kulturplanen varje vår, möten för revidering samt prioriteringar ur innevarande kulturplan inför ansökan om statsbidrag varje höst, samt för fortbildning i frågor som rör tillgänglighet, hållbarhet eller annat aktuellt tema. Region Västernorrland sammankallar nätverket.

Kulturtinget är en årlig mötesplats för konst och kulturområdet. Tinget tar upp och belyser aktuella frågor, samt utgör en viktig mötesplats för politiker, tjänstepersoner, konst- och kulturskapare, civilsamhälle, kulturverksamheter med flera. Kulturtinget anordnas i samverkan med Region Jämtland Härjedalen.

Västernorrlandsmodellen och kulturarvet

Samarbetet inom nätverket av aktörer på kulturarvsområdet har pågått under många år. Utgångspunkt är länets strategiska kulturarvsprogram samt den regionala kulturplanen. Fokus för samverkan är erfarenhetsutbyte, samarbete och kompetensutveckling. Arbetssättet kallas "västernorrlandsmodellen". Region Västernorrland sammankallar vanligtvis genom kulturarvskonsulenterna, men även ABM Resurs (läns museet, Riksarkivet landsarkivet Härnösand och regionbiblioteket) sammankallar till möten och konferenser, liksom kommuner och andra aktörer gör.

Arrangörslyftet

Från och med 2013 ansvarar Region Västernorrland för genomförande av Arrangörslyftet som ett led i Kultursamverkansmodellen. Regionen är finansiär tillsammans med Scenkonst Västernorrland AB, Riksteatern Västernorrland samt länets samtliga kommuner. Arrangörslyftet har tillkommit med syfte att stimulera och öka kulturutbudet i länet och premierar mindre arrangörer utanför tätort. Under kulturplaneperioden vill vi tillsammans utveckla denna samverkan ytterligare, och fortsätta arbetet med stöd för resor/mobilitet.

Följande utvecklingsområden har ringats in inom Arrangörslyftet

- fördjupat samarbete och bättre möjligheter för arrangemang i hela länet
- breddat arrangörskap med ungt arrangörskap och nya arrangörer

- kartläggning av arrangörernas situation
- samverkan över länsgränserna
- utveckling och fortbildning för befintliga arrangörer
- fortsatt arbete med stöd för resor/mobilitet

Norrlands Nätverk för Musikteater och dans, NMD

Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans (NMD) är ett kommunalförbund med regionerna Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland som medlemmar.

Kommunalförbundet NMD:s uppgift är att:

- Medverka till att musikteater och dans blir tillgänglig för alla i norra Sverige
- Etablera NMD regionalt, nationellt och internationellt
- Svaret för övergripande koordinering av de i förbundet ingående ensemblerna.
- En annan viktig uppgift för förbundet är att fördela ett statligt verksamhetsbidrag för att skapa förutsättningar för ensemblernas turnéer i norra Sverige.

De ensembler som ingår i nätverket är Norrlandsoperan i Umeå, Norrdans i Härnösand, Barn- och ungdomsoperan inom Estrad Norr i Östersund samt Piteå Kammaropera.

NMD har ett förbundsfullmäktige som utses av regionerna. Fullmäktige utser i sin tur en styrelse som består av fem ordinarie ledamöter och fem ersättare.

Kulturkonsulentsamverkan

Kulturkonsulentnätverket i Västernorrland arbetar för att främja och stärka den regionala kulturen genom att arbeta för att kulturlivet ska spegla samhällets etniska och kulturella mångfald inom såväl utbud och publik som kulturlivets utövare. Konsulenterna är en bra och etablerad ingång till kulturverksamheterna i Västernorrland.

Konsulentnätverket är ett exempel på hur samverkan leder till goda utvecklingsmöjligheter inom kulturområdet. Genom samverkan ska nätverket fortsatt utveckla arbetsformer och söka extern finansiering för utvecklingsprojekt. Konsulentnätverket ska även fortsätta arbetet med metodutveckling och fortbildning inom det kulturpedagogiska området.

Samråden har ringat in följande uppdrag för kulturkonsulenterna - vilka finns inom områdena konst, hemslöjd, bibliotek, museum, dans, teater, musik och film, samt kulturarv och arkiv –

Verksamheter som har ett främjandeuppdrag – ett konsulentuppdrag - bör vidare stärka och utveckla dessa funktioner, inte minst genom konsulentnätverket. En dörr in!

- konsulenterna kan vara mer synliga i kommunerna och kommunikation mellan konsulentnätverket och kommunernas kulturenheter kan stärkas
- kulturkonsulenterna bör fortsatt kommunicera erbjudanden och ”utbud” inom alla konstområden
- konsulentnätverket ska främja kultur för barn och unga både i skola och på fritid
- samverkan inom kulturpedagogik.

Under respektive regional kulturverksamhet beskrivs de respektive konsulenternas uppdrag under kulturplaneperioden.

ABM-samverkan – arkiv, bibliotek, museer och andra kulturarvs- och kulturmiljöaktörer i samverkan

I länet finns en bred och etablerad samverkan inom kulturarvsområdet, och arbetet utgår från det strategiska kulturarvsprogrammet. Inom denna samverkan finns sedan början av 2000-talet samverkansplattformen ABM Resurs – där Länsmuseet Västernorrland, regionbibliotek Västernorrland och Riksarkivet landsarkivet Härnösand möts kring gemensam fortbildning, nätverksbyggande, omvärldsbevakning och tillväxt samt IT-/digitaliseringsfrågor. I Västernorrland finns även ett nätverk för ABM-frågor; ABM Kulturarv. Där finns representanter för länets kommuner, länsstyrelse, landsting, ABM-institutioner, kulturarvsföretag med flera. Fokus för samverkan är erfarenhetsutbyte, samarbete och kompetensutveckling, och ABM kan ses som plattform för lärande.

Under kulturplaneperioden inriktas samarbetet på:

- Samverkan kring teman och genom gemensamma projekt.
- Tillgängliggörande, med fokus digitalt tillgängliggörande, där erfarenheter från utvecklingsarbetet kring portalen Kulturarv Västernorrland är viktiga och vägledande.
- Demokratiutveckling och arbetet med förbättrad likvärdighet.
- Ytterligare stärkt samverkan kring forskning.
- Utvecklad kommunikering av ABM-området.
- Fortsatta samarbeten och satsningar på kulturarvspedagogik.
-

Genom mötesplatser

I länet finns en rad arenor för kultur och konst. Lokalhållare som finns inom Västernorrlands bygdegårdsdistrikt samlar regionens cirka 20 bygdegårdar. Föreningen Våra gårdar samlar stora delar av nykterhetsrörelsens drygt 20 samlingslokaler i länet. Genom Folkets hus och parker i Västernorrland, samordnas nära 30 olika lokaler.

I länet finns hembygdsrörelsens minst 60 hembygdsgårdar, och dessa är viktiga arenor för och mötesplatser för kulturarvsupplevelser.

Sammantaget utgör dessa lokaler – som finns väl spridda i regionen – en bra infrastruktur för såväl mindre som större, och nära kulturarrangemang.

Kommunerna å sin sida erbjuder även de en rad mötesplatser och scener, med olika kapacitet och olika förutsättningar. Här utgör folkbiblioteken en viktig infrastruktur I regionen saknas en riktigt modern A-scen, något som kompenseras genom tillfälliga scener i andra arenor.

De fem folkhögskolorna i Västernorrland erbjuder även de rum för och scener för konst och kulturupplevelser. I tillägg till fasta rum och arenor ska de tillfälliga scener som festivaler, pop up-föreställningar och annat läggas, något som växer i både betydelse och omfattning.

De utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021 som efterfrågats är dels att lyfta och förtydliga mötesplatsernas betydelse, men även att hitta ny samverkan och nya samarbeten. Från folketshusrörelsen lyfts särskilt arbetet för fortsatt och ökad integration samt arbetet för fortsatt ökad tillgänglighet. Att mobilisera den egna organisationens arbete för stärkt demokrati prioriteras också.

Ett spännande exempel är konstkonsulentens samarbete med Folkets hus och parker i Västernorrland under 2018.

Genom samråd

Som anges i förordningen som styr kultursamverkansmodellen, så upprättas kulturplanen efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. För flera av dessa aktörer har regionen löpande dialog, och med andra aktörer förs dialoger med när så efterfrågas eller när behov finns, exempelvis kring gemensamma projekt. Samråden är arena för avstämning, uppföljning och för viktiga vägval framåt.

Kulturskaparna genom KLYS

Inför Kulturplan Västernorrland 2019-2022 har ett par heldagsseminarier genomförts med KLYS; dels för att följa upp och värdera föregående kulturplan, dels för att blicka framåt och lyfta in viktiga aspekter och utvecklingsområden. Det som ringades in som goda resultat var just att samrådet sker, att en interregional KLYS-dialog kan utvecklas med även andra län än idag Jämtland Härjedalen. De perspektiv som har varit viktiga och blir viktiga framåt är att fortsatt betona vikten av att följa nationella avta, att i dialog med kulturinstitutionerna stärka det konstnärspolitiska uppdraget, att hitta ännu bättre former för – generellt – mellan de olika konstkonsulenterna och kulturskaparna, och till sist lyftes arrangörsfrågan. Det kanske viktigaste perspektivet att ta med var hållbarhetsperspektivet. Lokalt lyftes frågor som rör arenor och lokaler för kulturskapare, utbildningsvägar; allt ifrån kulturskolor, gymnasieskolor, folkbildning och högre utbildning.

Citat: ”Det bästa främjande arbetet när det gäller kulturskapare är att anställa dem!”

Det civila samhället och föreningslivet

Det civila samhället är egen arena där grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Dessa kan vara organiserade som ideella föreningar, stiftelser eller mer lösliga nätverk. Det civila samhället spelar en avgörande roll för kulturlivet i regionen, och i en god livsmiljö ges det civila samhället möjligheter till medverkan, samverkan och att växa. I arbetet med kulturplanen har en rad dialoger genomförts på regional nivå.

Från det ideella kulturlivets sida finns en stor och samlad vilja till samverkan inom länet, men även interregionalt. Det ideella kulturlivet lyfter utmaningar som finns kring digitalisering, samt resurser både i form av tid, pengar och människor. Ytterligare en utmaning är att attrahera och rekrytera nya medlemmar, samt att lyckas engagera och behålla medlemmar.

Här ska kulturplanen fyllas på.

Ideell kulturallians Västernorrland

Ett regionalt nätverk inom organisationen Ideell Kulturallians (IKA) bildades 2012 med syftet att samla breddkulturens alla organisationer för att kunna driva gemensamma frågor i Västernorrland. Våren 2015 bildades en egen organisation med initialt 8 medlemmar (organisationer med regional karaktär) med det förkortade namnet IKA-V bestående av ideella kulturföreningar, arrangörer och lokalhållare.

IKA-Västernorrlands syfte är att vara en samlande organisation som i regionala sammanhang kan företräda bredden av kulturföreningar och organisationer. IKA-V vill dessutom på olika vis stötta, synliggöra, informera, ordna mötesplatser och kurser. IKA-V arrangerar sen 2013 en årlig *Kulturhelg* med stöd från regionen, arrangemanget är en mötesplats för alla kulturgerner, både utövare och arrangörer. IKA-V deltar även i nationella rådslag för den ideella kulturen. I IKA-V ingår idag en bred samling av ideella aktörer: Berättarnät Mitt, ATR Västernorrland,

hembygdsrörelsen, Folkets hus och parker, Kontaktnätet, Studieförbundet Vuxenskolan, IOGT/NTO, Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet och IBN RUSHD. Förutom medlemmarna finns också nätverket för den ideella kultursektorn kvar som varit med från starten 2012.

Under kulturplaneperioden 2019-2022 ska IKA-V verka för:

Med finansiering från dåvarande Landstinget Västernorrland genomfördes under 2012 en förstudie kring ett breddkulturcenter. Förstudien visade på behov av en regional plattform för att kunna samordna, bygga nätverk och synliggöra ideell kultur. Ett ideellt kulturcenter och ett starkt IKA-V behöver organiseras för att kunna stärka och vitalisera det ideella kulturlivet i Västernorrland.

Genom att samverka kring resurser och marknadsföring och genom att skapa ett starkt nätverk kan den ideella kulturen lättare samordna och stärka sina verksamheter. På så sätt finns också ett hållbarhetsperspektiv. IKA-V fokuserar på mångfald och samverkan i bred bemärkelse, och hållbarhet och tillgänglighet för alla åldrar och grupper. Att nyttja digitaliseringens möjligheter, bland annat i form av databaser som kan hantera och samordna resurser i form av teknik, lokaler och transporter skulle medföra en utveckling till mer effektiva och resurssnåla verksamheter.

Den ideella kulturen är en viktig faktor för såväl människors hälsa och välbefinnande som för regionens framtida tillväxt. Kunskapsstöd och samordning för att finna finansiering och nya samverkansvägar är viktigt för att det ideella arbetet skall fortsätta finnas, växa och utvecklas. I

En gemensam utmaning för ideell kultur ligger i att finna långsiktiga resurser, bredare arrangörskap och nya målgrupper. Inom IKA-V finns behov av ökade resurser till det ideella kulturlivet, men också nya resurser för samordning och möjliggörande av att ett Ideellt kulturcenter tillskapas.

Under förra kulturplanen ägnade många föreningar inom IKA-V stor kraft till projekt för barn och unga, med fokus på integrationsfrämjande insatser, ett arbete som fortsätter under 2019-2022.

Särskilda utvecklingsområden 2019-2022:

- att lyfta den ideella kulturen som en drivkraft för god livsmiljö, kreativitet och nyskapande där kulturskapare kan verka för en positiv utveckling i hela regionen.
- att aktivt arbeta för tillskapandet av ett ideellt kulturcenter i samverkan med regionala aktörer
- att inventera och genomföra kartläggningar av länets ideella kulturverksamheter och dess behov
- att utveckla och bygga föreningen och nätverket för att stärka den ideella och regionala kultursektorn och därmed en bättre livsmiljö för länsinvånarna
- att arbeta med gemensam marknadsföring, utbildningar och kurser för att bättre nyttja befintliga resurser med en ökad hållbarhet som mål
- att tillskapa en databas - som kan hantera och samordna samlade resurser vad gäller teknik, lokaler, transporter etc.

Amatörteaterns Riksförbund Västernorrland

Amatörteaterns Riksförbund Västernorrland – ATR- har funnits i länet i mer än 20 år. Mål för verksamheten är att främja kontakter mellan scenkonstintresserade, erbjuda mötesplatser samt driva gemensamma utvecklingsfrågor. Inom det regionala förbundet återfinns representanter för en rad amatörteatrar, revysällskap och Berättarnät Mitt. ATR har ett bemannat kansli (50 %).

ATR Västernorrland erbjuder alla som arbetar med amatörteater i någon form kurser och läger av olika slag. ATR arbetar vidare med omvärldsbevakning. Under förra kulturplaneperioden besökte ATR en rad teaterföreningar tillsammans med länsregissören (Scenkonst Västernorrland AB), en rad satsningar för barn och ungdomar gjordes och en stor samproduktion gjordes genom satsningen på friluftsteatern *Vredens dagar*.

En slutsats som gjorts efter erfarenheter från större teaterproduktioner är att arrangerande föreningar har ibland haft svårigheter att möta de ökande kraven på kvalitet och professionalitet som även medfört ökande kostnader, men utvecklingen och vinsterna har varit större. Och genom de större produktionerna har en ny publik nåtts.

ATR Västernorrland ska under kulturplaneperioden 2019-2022 verka för:

- att fortsatt utvecklad barn- och ungdomsverksamhet.
- att utveckla verksamhet med nyanlända
- att fortsatt utvecklad samverkan mellan föreningar och mellan ideella/amatörteatrar och professionell teater.
- att bygga vidare på större samverkansprojekt – vilket innebär utmaningar resursmässigt och organisatoriskt.
- att stötta föreningarna, marknadsföring, sociala medier, evenemangskalendrar, tryck med mera.
- att genomföra kurser och utbildningar

Västernorrlands hembygdsråd

Medelpads och Ångermanlands hembygdsförbund samverkar genom ett Västernorrlands Hembygdsråd där också Länsmuseet Västernorrland ingår. Länsmuseet avsätter en deltidstjänst för detta, och till länsmuseets styrelse är företrädare för hembygdsförbunden adjungerade. Samarbetet utgår från ett samverkansavtal, och hembygdsrådet har medel för regionen för arbetet.

Hembygdsförbunden samlar runt 60 olika hembygdsföreningar i länet, de flesta med omfattande samlingar av såväl hus som föremål, foton och arkivhandlingar. I enlighet med Sveriges hembygdsförbund så ska hembygdsrörelsen i länet under perioden 2018-2022 arbeta med:

- demokrati och föreningsutveckling
- barn och unga för förnyring av föreningsverksamheten
- landskapets förändring, där den europeiska landskapskonventionen och dess innebörd ska uppmärksammas
(I landskapet möts många olika värden och tillgångar – kulturella, ekologiska, estetiska, sociala och ekonomiska. Landskapskonventionens mål är en rikare livsmiljö där alla kan delta i utformningen.)

Lokalt i länet ska även det immateriella kulturarvet lyftas, liksom arbetet att digitalisera samlingar; här är kunskaper från det EU-finansierade så kallade EU-bykisteprojektet viktiga

att bygga vidare på. Ytterligare en inriktning att arbeta med är dialekter och inspelningar – med fokus på bevara och tillgängliggöra. Följande möjligheter och utmaningar ser hembygdsrörelsen som angelägna att utgå från under kulturplanepreioden.

Möjligheter

Att levandegöra hembygds gårdarna i länet och göra dem till träffpunkter. En plats som ger möjlighet att mötas över generationer och att verka för integrering.

Att föreningarna tar del i att utveckla demokratin, vilket är en samhällsangelägenhet.

Att verka för rörelsens överlevnad, med hjälp av nya medlemmar som nysvenskar.

Att verka för att traditioner förändras och inte förstelnas, särskilt med tanke på nationella krafter som tänker det motsatta.

Att fortsatt verka för förmedling av berättelser och pedagogisk verksamhet.

Att fortsatt arbete med bevarande av materiellt och immateriellt kulturarv.

Utmaningar

Att få byggnadsbestånd att bestå samt att kunna registrera föremål i samlingarna.

Att få resurser att räcka till vid öppethållande och tillgängliggörande av hembygds gårdar och deras innehåll.

Att få föreningar att sektionera sig i sina arbetsprocesser.

Länets hembygds gårdar skulle kunna vara en mer betydande del i besöksnäringen

Implementeringen av idén behövs ått båda håll, dels i att få ledens ansvariga att upptäcka

gårdarna och deras betydelse och dels i att få föreningarna att tänka utanför tomtgränsen.

Samråd med nationella minoriteter

På övergripande nivå blir de fortsatta samråd med de nationella minoriteterna, vilket Region Västernorrland bjuder in till, viktiga forum för dialog och utveckling. Inför denna kulturplan betonades vid samråden följande: konferenser och seminarier kring de nationella minoriteternas situation och kultur, ett ökat synliggörande av minoriteternas kultur och språk i utställningar och föreställningar, arkiv, och på webbplatser. Viktigt att verka för att fler unga representanter från de nationella minoriteterna involveras, och att de offentliga aktörerna stärker arbetet med kunskap och information. Vid tillgängliggörande av exempelvis kulturmiljöer så efterfrågas information på de nationella minoriteternas språk.

5. Vad ska vi göra, och vilka gör vad

Utifrån ovan beskrivna utgångspunkter för Kulturplan Västernorrland 2019-2022, utifrån de resultat som uppnåtts – eller inte, och utifrån uppföljning och forskning, samt utifrån alla genomförda dialoger, och kulturinstitutionernas uppdrag, mål och prioriteringar, så har en rad mål listats. De beskriv fördjupat i föreliggande del av kulturplanen.

Kulturinstitutionerna inom Kultursamverkansmodellen

Nedan beskrivs den utmaningar, möjligheter och utvecklingsområden som processats fram för respektive konst och kulturområde inom kultursamverkansmodellen i Västernorrland. Målformuleringarna är övergripande och vägledande för verksamheterna, och dessa kommer under kulturplaneperioden att brytas ner i årliga verksamhetsplaner för respektive organisation. Principen om en armlängds avstånd innebär att den politiska nivån beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar medan de konstnärliga, kulturella och kvalitativa bedömningarna överläts till sakkunniga och konstnärliga ledare.

Det regionala scenkonstområdet

Scenkonstområdet låter sig inte helt enkelt fångas. I länet finns ett rikt föreningsliv med i många fall en bred kulturverksamhet. Nykterhetsrörelsens ungdomsverksamhet är bara ett exempel på detta. Studieförbunden spelar stor roll, med sitt breda utbud av kurser, studiecirklar och arrangemang inom konst och kulturområdet. Till detta ska läggas alla kulturföreningar inom scenkonstområdet; teaterföreningar, musiksällskap, jazzklubbar, orkesterföreningar – listan kan göras lång!

Till scenkonstområdet räknas även folkbildningen; teaterlinjen vid Örnsköldsviks folkhögskola, musikalstudion vid Håla folkhögskola, scenisk sång samt danslinje vid Härnösands folkhögskola och de olika musikutbildningarna vid Mellansjö folkhögskola.

För områdets utveckling spelar de kommunala kulturskolorna en avgörande roll!

Genom samråd med KLYS lyfts, för utveckling av scenkonstområdet – och kanske inte minst dansområdet och de fria dansarnas situation, så betonas i samråden, utveckling och etablering av fler kulturyttringar inom såväl kulturskola som genom Skapande skola. Även lokaler lämpade för dans är en viktig fråga för dansare, utifrån perspektivet infrastruktur för kulturskapare.

Från ideellt håll efterfrågas fler och bredare samarbeten med den regionala offentliga kulturen, exempelvis kring produktioner, utställningar, arrangemang, kunskapande och digitalisering.

Fria teatergrupper

Här ska kulturplanen fyllas på.

Riksteatern Västernorrland

Riksteatern Västernorrland (RTY) är en självständig och oberoende ideell förening inom den nationella folkrörelsen Riksteatern och föreningen ingår i Kultursamverkansmodellen, sedan modellen infördes. RTY är ett samverkansorgan för länets teaterföreningar, kommuner, skolor, bibliotek och fungerar som en resurs för dem och andra arrangörer. I Västernorrland finns sju lokala teaterföreningar som under 2017 arrangerade sammanlagt 168 föreställningar i länet. Föreningarna har tillsammans drygt 2 000 medlemmar. Riksteatern har till uppgift att samordna scenkonst i länet för såväl barn som vuxna. En prioritering handlar om att förmedla och subventionera professionell scenkonst för barn och unga, och målet är att alla barn i länet ska få se minst en teater- eller dansföreställning varje år. RTY verkar för att alla invånare i länet ska ha god tillgång och nära till scenkonst. RTY ger därför stöd och subventioner till föreställningar som spelas i glesbygd. För att utveckla, inspirera och ge service till olika arrangörer anordnas träffar, utbildningar och utbudskonferenser för att ge tillfälle till erfarenhetsutbyte, fortbildning och stimulans. RTY är också en resurs för de fria teatergrupperna i länet och övriga Sverige.

Utmaningar och möjligheter

Lokala arrangörer av scenkonst och annan kulturverksamhet verkar ofta på små orter, inte sällan på ideell basis, vilket innebär en utmaning för möjligheterna att skapa hållbara mötesplatser för kvalitativ scenkonst i hela länet. Arrangörsutveckling kräver samordnade resurser och samverkan mellan den kommunala och regionala nivån. Det finns ett stort behov av återväxt inom arrangörsledet eftersom medelåldern är hög. Befintliga arrangörer behöver få möjlighet till utveckling och nya och yngre arrangörer behöver rekryteras. Scenkonst för alla, överallt, kräver medvetna och långsiktiga arbetsinsatser med ett jämlikhets- och mångfaldsperspektiv. Hur engagerar vi nästa generation och målgrupper vi inte når idag? Hur synliggörs arrangörer och deras roll på ett politiskt plan? Ideellt engagemang i kombination med professionell scenkonst kräver resurser, både ekonomiskt och personellt, samt en uppbyggd infrastruktur.

Skolan är en viktig arena där barn och unga kan få ta del av och själva utöva scenkonst och annan kulturverksamhet. Möjligheterna att skapa kulturverksamheter inom skolans ramar är dock beroende av att skolor och kulturverksamheter kan samverka på jämlika villkor.

Arrangörslyftet med riktade anslag genomförs av länets kommuner och Region Västernorrland i samarbete med Scenkonst Västernorrland. Stödformen, som administreras av Riksteatern Västernorrland, har möjliggjort etablering av nya arrangörer och ökade arbetstillfällen för fria producenter. Under perioden 2019-2022 ska *Arrangörslyftet* fördjupa samarbetet och skapa bättre möjligheter till arrangemang i hela länet, samt främja ett ungt arrangörskap. Det lokala arrangörsledet ska få möjlighet till egen utveckling, exempelvis via fortbildning, turnésamordning och digital teknik. Riksteatern Norra har via ett interregionalt strategidokument åtagit sig att implementera samverkan på arrangörsområdet i hela Norrland.

Årligen genomförs gemensamma scenkonstdagar i ett av de fyra norrlandslänen. Detta görs i samarbete med respektive värdkommun, region, Teatercentrum Norra, samt med de regionala scenkonstinstitutionerna. Genom att skapa varaktiga relationer mellan skolor och kultursamordnare i länets kommuner möjliggörs barn och ungas rätt till kultur samt eget utövande. Seminarier, utbudsdagar för barn och unga och fortbildningar arrangeras fortlöpande. Riksteatern Västernorrland ska vidareutveckla detta arbetsätt och intensivifiera nätverksbyggande mellan politiker, skolledare, pedagoger, kulturutövare och

kulturkonsulenter. Syftet är att skapa mötesplatser och hållbara nätverk mellan skolans och kulturens värld som bidrar till att estetiska läroprocesser blir integrerade i ordinarie skolarbete. Detta arbete är ett led i Riksteatern Västernorrlands verksamhetsutveckling i riktning mot en framtida samordnande funktion gällande kulturfrågor som rör barn och unga i länet.

En kartläggning av arrangörernas situation i Västernorrland, och i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland Härjedalen kring utmaningar, kunskaper, behov, potential och strukturer behöver genomföras för att bättre kunna möta framtida behov. Kan en stärkt samverkan över länsgränserna bidra till bättre förutsättningar för arrangörsledet? Vilka strukturer för subventioner finns i de olika länen, och vilka strukturer är mest effektiva? Ett samarbetsprojekt *Framtidens arrangörsled* inom nätverket Riksteatern Norra planeras genomföras 2018-2021. I ett förlängt perspektiv ska resultaten nyttjas och implementeras i ordinarie verksamhet.

Riksteatern Västernorrland driver tillsammans med Scenkonst Västernorrland projektet *Kulturcrew 2018-2019*, som syftar till att utbilda unga arrangörer i tre av länets kommuner.

För att Riksteatern i högre utsträckning ska lyckas med uppdraget från regeringen att stärka arrangörer över hela landet har styrelsen beslutat att förändra småplatsstödet. Genom att utveckla småplatsstödet till att mer handla om repertoar- och publikarbete kan föreningar i olika delar av landet tydligare koppla sin verksamhet till Riksteaterns övergripande målsättning om ”scenkonst för alla, överallt” och uppdraget att presentera dans för en publik över hela landet.

Utvecklingsområden

För den regionala kulturfrämjande verksamheten har följande prioriteringar processats fram:

- Metoder ska utvecklas för att stärka och stödja teaterföreningar och andra kulturföreningar i länet. Genom en fördjupad arrangörssamverkan ska civilsamhällets organisationer ges bättre möjligheter att skapa utbud i hela länet. Marknadsföring, ekonomi, programverksamhet, turnésamordning, resor, infrastruktur, hållbarhet och digitalisering är några av de områden som ska utvecklas via nätverk, utbildning och regional samordning.
- Mötesplatser ska skapas där aktörer från skola och kultur kan mötas i syfte att utveckla och stärka det pedagogiska samarbetet. Nätverk ska utvecklas och fortbildningar ska arrangeras.
- Genom riktade insatser till arrangerande föreningar ska fler offentliga föreställningar för barn och unga erbjudas.
- Det interregionala samarbetet mellan Riksteatern Västernorrland och övriga regionala teaterföreningar i Norrland ska vidareutvecklas, bland annat genom att sprida stödmodellen Arrangörslyftet i hela Norrland.
- Projektet *Framtidens arrangörsled* genomförs, 2018-2021.
- Projektet *Kulturcrew* genomförs, 2018-2019, i tre av länets kommuner. Övriga kommuner erbjuds projektet, 2020-2022.
- Stödmodellen Arrangörslyftet erbjuds övriga norrlän.
- En förstudie genomförs under 2018 för att underbygga en ansökan om stöd för ”Repertoar- och publikarbete” från Riksteatern nationellt.
- Fortsatt samverkan med Scenkonst Västernorrland kring ”Scenkonst i skolan” samt turnerande utbud för barn och unga på jojjo.se.
- Utbudsdagar för barn och unga samarrangeras inom Riksteatern Norra.

Scenkonst Västernorrland AB

Region Västernorrland äger och finansierar Scenkonst Västernorrland AB tillsammans med Sundsvalls kommun. Uppdraget till bolaget uttrycks i aktieägaravtalet som anger att bolaget ska:

- **Producera** ett brett utbud av professionell dans, teater, musik och film som speglar samhällets mångfald och som är tillgängligt i hela länet.
- **Förmedla** kulturproduktioner och aktivt samverka med andra regioner, organisationer och kulturinstitutioner såväl nationellt som internationellt.
- **Främja** allas delaktighet i kulturlivet genom konsulentverksamhet i skolan, kompetensstöd till det fria kulturlivet i samverkan med länets kommuner och lokala arrangörer.
- **Utveckla** verksamhetens samhällsrelevans, konstnärliga kvalitet och tillgänglighet genom nya arbets- och samarbetsformer.

Scenkonst Västernorrland beskriver inledningsvis de gemensamma målsättningarna, och en fördjupad beskrivning görs därefter inom varje konst- eller kulturområde.

I och med satsningen på en strategisk samordnare kan Scenkonst Västernorrland verka för ett mer långsiktigt arbete och fler projekt som främjar barn och ungas möjligheter att möta kultur och få ökad delaktighet i kulturlivet. Scenkonst Västernorrland utgör ett nav och en drivkraft i arbetet med att samordna den regionala kulturen och stärka samverkan med kommunerna. Förmedling av kulturutbud för barn och unga samt fortbildning inom olika konstområden för skolpersonal, fritidspersonal och bibliotekarier samordnas på ett effektivt sätt genom den webbaserade utbudskatalogen jojjo.se, som drivs och utvecklas av Scenkonst Västernorrland. Nätverket av regionala kulturkonsulenter vidareutvecklar långsiktiga arbetsformer såväl som metodutveckling inom det kulturpedagogiska området med hjälp av en tydlig gemensam kanal för målgruppen barn och unga.

Fokusår i Vänkommun, en metod utarbetad av Scenkonst Västernorrland, ger en hållbar struktur för invånarna i länets kommuner att möta den regionala kulturen. Metoden möjliggör delaktighet och medskapande inom de olika konstformerna i kultursamverkansmodellen. Arbetet med *Fokusår i Vänkommun* följs upp inom konsulentnätverket, vilket också stärker samverkan mellan konstformerna. Dessutom byggs viktiga relationer mellan regionala och kommunala tjänstemän.

En utmaning som har präglat de senaste årens arbete är svårigheten att få kultur och skola att samverka och att kulturen ska vara relevant i skolans arbete med lärprocesser och måluppfyllelse. Det interna arbetet med att utveckla aktiviteter och produktioner så att de blir relevanta och användbara för skolan blir starkare och har möjlighet att utvecklas ytterligare tack vare strategisk samordning. Kontakterna med inköpare och skolledare i kommunerna har fått en tydlig struktur och Scenkonst Västernorrland verkar som en motor i samverkansprocessen. Syftet är att i dialog skapa balans mellan utbud och efterfrågan. Scenkonst Västernorrland har genom ett samarbete med Mittuniversitetes lärarutbildningar ökat kännedomen om och intresset för kultur i skolan hos blivande lärare. Det finns stora möjligheter att vidareutveckla samarbetet för att genom pedagogerna på lång sikt ge fler barn och unga möjlighet till kulturupplevelser i skolan. Detta borde då involvera såväl fler universitet som konstinstitutioner nationellt.

En annan utmaning är arrangörsledet, som under de senaste åren försvagats både personellt och finansiellt. Det föreningsdrivna arrangörsledet behöver stöd i att få in fler unga människor och att utveckla publikarbetet. Här har Scenkonst Västernorrland samverkat med Riksteatern Västernorrland för barns och ungas möjlighet till delaktighet i kulturlivet och kunskap om arrangerande av kultur, för att på sikt stärka regionens arrangörsled.

Arbetet med att nå nya publikgrupper samt verksamheten med barn och unga ska fortsatt stå i fokus och nya arbetsformer ska utvecklas. Detta kan bland annat ske med hjälp av ett ökat samarbete med kommunernas skolor och kulturskolor. Vi ska fortsätta arbeta med metodutveckling för att nå nya publikgrupper. Produktioner för och med barn och unga ska ges större spridning i länet. Arrangörsfrågan ska ges högsta prioritet för perioden 2019-2022 vilket bör resultera i nya sätt att tänka, ge upphov till nya strukturer och nya nätverk på såväl kommunal nivå som mellan ideella föreningar och civilsamhälle.

En av de stora utmaningarna för framtiden är att öka tillgängligheten till musikproduktionerna och samtidigt behålla och utveckla verksamhetens konstnärligt höga kvalitet. Det ställer höga krav på det regionala och interregionala samarbetet med arrangörer och verksamheter. För Scenkonst Västernorrland handlar det bland annat om att medverka till ett hållbart arrangörskap i länet. Samarbete med kulturskolor i länet med konceptet *El Sistema* ska fortsatt prioriteras. Ett allmänt främjande samarbete mot länets kulturskolor ska ge stimulans till kulturskolornas utveckling och konstnärliga medvetenhet. Under perioden ska vi utveckla vår digitala närvaro för att ge ökad spridning av verksamheten, vilket då också medför ökad kulturell demokrati och möjlighet till delaktighet. Ökad samverkan med arrangörer och civilsamhälle ska utvecklas. En möjlig väg kan vara att utveckla nya strukturer där nuvarande ideella föreningar dels ges större ekonomiskt stöd och dels ges mer professionell kompetens i sitt arrangörskap.

Det interregionala samarbetet ska fortsätta utvecklas. Detta görs via gemensamma produktioner och samordnad turnéverksamhet som går över länsgränserna i Norrland. Syftet är att tillvarata varandras olika kompetenser för att därmed bygga en hållbar ekonomisk och konstnärlig utveckling och ge mångfald till de fyra norrlandslänen. Inom Dans/Operaområdet finns redan NMD, och en liknande organisation behöver byggas upp och finansieras för övriga konstformer.

Regional professionell dansverksamhet

I länet finns ett fåtal frilansande professionella dansare, där Korona dans är ett exempel. Genom Riksteaterns utbud erbjuds årligen olika dansföreställningar, dels genom dansenheten dels genom Cullbergbaletten. Inom Scenkonst Västernorrland finns enheten Dans Västernorrland samt danskompaniet Norrdans med ett uppdrag inom den samtida dansen.

Dans Västernorrland och Norrdans

Genom Dans Västernorrland bedrivs det främjande arbetet – med exempelvis workshops, koreografitävlingar, samarbeten med kommuner genom *Fokusår i vänkommun* med mera. Genom Norrdans erbjuds föreställningar lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Produktionsmålet

Via den regionala dansensemblen Norrdans ska länet representeras på den nationella och internationella arenan med turnéuppdrag som sträcker sig utanför landets gränser. Norrdans ska även ha fortsatt internationell prägel, bland annat genom rekryteringen av medarbetare och upphovspersoner samt genom olika nätverk som till exempel *Dancing Partners*. Norrdans interregionala samverkan via kommunalförbundet Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans (NMD) ska fortsätta att utvecklas gemensamt av regionerna. Norrdans produktioner präglas av mångfald, möten mellan konstformer och mellan tradition och förnyelse. Norrdans strävar efter ett brett deltagande och erbjuder olika typer av produktioner anpassade för mottagarens behov. Dans Västernorrland utvecklar arrangörskapet i samarbete med regionens aktörer.

Förmedlingsmålet

Norrdans intensifierar arbetet med regionens kommuner och erbjuder produktioner utanför det ordinarie uppdraget inom Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans. För att förstärka den regionala närvaron utökas antalet dansare i kompaniet med nyrekryteringar av unga dansare och praktikanter. De planerade produktionerna skapas i samverkan med representanter av regionens kommuner, till exempel skolor eller andra referensgrupper. För att förstärka den regionalt svaga infrastrukturen för dans, undersöker vi möjliga vägar att presentera en mångfald av dansföreställningar för medborgare i Västernorrland. Detta görs i samarbete med andra regionala och nationella aktörer som till exempel Riksteatern och Dansnät Sverige. Här undersöks vägar för en långsiktig finansiering.

Främjandemålet

Danskonsulentverksamheten arbetar aktivt med främjandeuppdraget, med fokus på barn och unga och ska fortsatt ha en informerande, förmedlande och samordnande funktion. Kompetensutveckling, i alla regionens kommuner, fortsätter att utvecklas. Den pedagogiska dansverksamheten i skolan och på fritiden utvecklas i samverkan mellan Dans Västernorrland och länets kommuner via dess skolor, kulturskolor och tillsammans med civilsamhället.

Utvecklingsområden, här behöver texten fyllas på.

Regional filmkulturell verksamhet

Samtliga kulturskolor i länet erbjuder film i kursutbudet. I Sundsvalls kommun finns sedan 2001 den kommunala filmverksamheten: Ung Film i Sundsvall. Här får ungdomar hjälp och stöd för att kanalisera och även fördjupa sitt filmintresse. På gymnasienivå finns medieutbildningar i Kramfors och Sundsvall och i övriga kommuner finns gymnasieprogram med media i kombination med andra ämnesinriktningar. Härnösands folkhögskola har en filmlinje som startade 2016. På Mittuniversitetet i Sundsvall finns utbildningar inom bildjournalistik samt ett informations- och journalistprogram.

Det finns 13 digitaliserade och aktiva biografer i länet. Minst en i varje kommun. Filmstudios finns i Härnösand, Kramfors (Ådalen), Sollefteå (Sollefteå och Boteå) och Örnsköldsvik. Förutom detta utgör ett 50-tal småföretag inom olika delar av media- och filmområdet den huvudsakliga grunden för filmutveckling i länet.

Från kulturskaphåll lyfts vikten av att regionens filmare är med och bygger och kommunicerar bilden av länet. Ett område att bevaka blir SVTs organisation och dokumentärfilm från regionen.

En eventuell filmfond blir viktig för filmare i regionen, liksom fortsatt branschdagrar och nätverksaktiviteter – allt för att stärka filmares möjligheter att verka i länet. Här kan även den nystartade filmfestivalen i Sundsvall spela roll.

Ett spännande spår att utveckla vidare är ett system för återbäring vad gäller insatser kring en filmproduktion, där exempel från Norge kan vara vägledande.

Film Västernorrland

Utifrån den nya filmpolitiken och bolagets uppdrag har målen nedan satts. Filmpolitiken innebär i korthet:

- *Utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet.*
- *Allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet.*
- *Filmavret bevaras, används och utvecklas.*
- *Svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet.*
- *Barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande.*
- *Jämställdhet och mångfald präglar filmområdet.*
- *Filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.*

Utmaningar

Främjandemålet

Den filmpedagogiska verksamheten har fått ökad spridning i länet, men möjligheterna för barn och unga att få se och skapa film i skolan eller på fritiden är beroende av vilka lokala initiativ som tas på området. Verksamheten finansieras till stor del av projektmedel, vilket gör att den riskerar att bli tillfällig. Film Västernorrland arbetar aktivt för att erbjuda verksamhet i hela länet, men behöver samverka med kommuner och lokala aktörer på detta område.

Barn och unga är stora konsumenter av film och rörlig bild. Samtidigt sker en stor del av

konsumtionen okritiskt och utan reflektion. Kunskaper om frågor som rör medie- och informationskunnighet behöver förbättras. Internet innebär inte bara möjligheter. Kränkningar och hot, bristande källkritik och spridning som bara är ett knapptryck bort är exempel på svåra och komplexa frågor som bör hanteras bland annat via skolan och civilsamhället.

Förmedlingsmålet

Utbudet hos biograferna tenderar att bli likriktat och bristen på komplementbiograf i länet såsom exempelvis Folkets Bio, gör att många intressanta och värdefulla filmer inte visas här. Det finns fortsatt behov av att bredda repertoaren och utveckla arrangörskap hos biografer och andra visningsaktörer. Det finns filmstudior i 4 kommuner, men det vore önskvärt med filmstudio i varje kommun. Västernorrland har under många år saknat en större filmfestival med nationell tyngd och internationell räckvidd. Film Västernorrland gör under 2018 en satsning på att etablera en ny filmfestival i länet, Film Fest Sundsvall. Ambitionen är att festivalen ska finna en långsiktig finansiering och bli årligt återkommande och så småningom drivas vidare utanför Film Västernorrlands regi.

Produktionsmålet

Film Västernorrland har arbetat aktivt för att stimulera produktionsområdet i länet, både när det gäller att ge stöd till unga filmskapare, utveckla talanger och rigga för en mer tung produktion. Det finns ett uttalat ökat intresse från filmbranschen att spela in film i Västernorrland. Däremot är det svårt att hitta regional medfinansiering för att kunna locka längre filmproduktioner till länet och möta upp mot det ökade antalet kort- och dokumentärfilmsproduktioner. Ett fortsatt arbete behöver ske för att stärka den regionala medfinansieringen till kortdokumentär- och långfilm/tv-drama. Filmproduktion som näring behöver marknadsföras och stärkas i länet.

Möjligheter

Främjandemålet

Film är en kulturyttring som tilltalar och intresserar barn och unga. Det stora intresset för film och rörlig bild är en viktig kraft att bygga vidare på. Det är viktigt att ge kunskap i den rörliga bildens språk och att utveckla förmågan att se kritiskt och analysera film och rörliga bilder. Arbete med film för barn och unga ska vidareutvecklas i nära samverkan med länets kommuner. Film i skolan – pedagogiska projekt och skolbio – ska fortsätta att utvecklas i samverkan med skolor, kulturskolor, kommunala förvaltningar och verksamma filmare. Målet är att länets elever ska möta film som uttrycksform via att se, analysera och göra film. Samtidigt ska satsningen på att utveckla talanger och unga filmintresserade i Västernorrland stärkas.

Förmedlingsmålet

”Film är en av de viktigaste konstformerna i vår tid. Den gestaltar och förmedlar en mångfald av berättelser om mänskligt liv och når ut till de allra flesta, oavsett ålder och bakgrund. Film ger oss inblick i människors liv och tankar, i olika kulturer, tider och platser. Ett brett utbud av filmer bidrar till vidgade vyer och ökad förståelse för det som är nytt och som kan upplevas annorlunda.”

”Genom att synliggöra en mångfald av röster och berättelser bidrar filmen till att stärka yttrandefriheten och är därmed en viktig del i en fungerande demokrati”

”Film som kännetecknas av hög kvalitet och som upplevs relevant för publiken, bidrar till att skapa arenor för samtal och samhällsdebatt. Tillgången till denna typ av arenor skapar sammanhållning och samhörighet. Det minskar polariseringen mellan människor och samhällsgrupper och bidrar till ett samhälle som håller ihop.”

Ur Regeringens proposition Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik

Film Västernorrland verkar för att länets invånare ska ha möjlighet att ta del av ett mångsidigt och kvalitativt filmutbud. Den digitala tekniken har skapat nya möjligheter för visning av film. Det finns digitaliserade biografier i varje kommun, och totalt tretton stycken i länet. I Sollefteå, Sundsvall och Örnsköldsvik kommun finns digitaliserade biografier även utanför centralorten. Filmfestivaler, filmstudior och andra visningsaktörer fyller en viktig funktion i att skapa en hållbar infrastruktur för filmvisning. I samverkan med länets biografier och andra visningsaktörer ska Film Västernorrland bidra till att utveckla arrangörskap i syfte att skapa ett breddat och mer tillgängligt filmutbud i länet.

Produktionsmålet

Filmbranschen är snabbt växande och har en utvecklingspotential. Intresset för professionell filmproduktion i Västernorrland har ökat och flera satsningar har gjorts för att stärka länet som filminspelningsplats. Film i Västernorrland samproducerar i snitt 15–20 kort- och dokumentärfilmer varje år och det finns ett ökat intresse och en ökad aktivitet av att även spela in långfilmer i länet. Långfilmsproduktion bidrar till många positiva effekter som arbetstillfällen och praktik för filmarbetare från länet, marknadsföring av regionen och ett ökat intresse för filmproduktion. En stor del av en långfilms budget spenderas på inspelningsplatsen, vilket gynnar såväl filmföretagare som underleverantörer. Film bidrar både till tillväxt och att skapa en attraktiv region. En satsning på professionell filmproduktion i länet bidrar också till en kvalitativ utveckling av filmen som konstområde.

Utvecklingsområden

Interreg-projekten *Mid Nordic Film Region* (2012-2014) och *Mid Nordic Film Export* (2015-2018) har utvecklat filmbranschen i regionen. Verksamheten ser nu över möjligheterna till fortsatt interregionalt samarbete och nya satsningar inom framförallt talangutveckling och produktion.

Film i Västernorrland genomförde 2014 en förstudie som undersökte möjligheterna att skapa en regional filmfond i Västernorrland och under perioden 2016-2019 pågår EU-projektet *Etablering filmfond och stärkt filmnäring i Västernorrland*. Projektet syftar till att stärka filmnäringen genom kompetensutvecklingsinsatser, utveckling av nätverk och kluster, marknadsföring av Västernorrland som inspelningsplats m.m. Arbetet med att etablera en filmfond har startat. Ambitionen är att sjösätta och permanenta filmfonden under 2019-2022.

Sammanfattningsvis:

- För den regionala filmverksamheten har följande prioriteringar processats fram:
- Arbetet för och med målgruppen barn och unga ska ha fortsatt prioritet. Film Västernorrland ska under perioden fördjupa och utveckla detta arbete. Filmpedagogisk verksamhet ska bedrivas i samverkan med länets skolor, kulturskolor och civilsamhälle.
- Pedagogiska metoder ska utvecklas för att öka medie- och informationskunnigheten i länet. Viktiga målgrupper för detta arbete är skolan och civilsamhället.
- I samverkan med länets biografer och andra visningsaktörer ska Film Västernorrland bidra till att utveckla arrangörskap i syfte att skapa ett breddat och mer tillgängligt filmutbud i länet. Filmfestivaler är en viktig del.
- Växthusverksamhet och talangutveckling för unga filmskapare ska vara fortsatt prioriterad.
- Att fortsätta bygga en långsiktig hållbar infrastruktur för filmproduktion i Västernorrland.
- Att ta tillvara kunskaper, erfarenheter och resultat från projektet *Etablering filmfond och stärkt filmnäring i Västernorrland* och jobba vidare med att permanenta en filmfond. Målsättning är att det kontinuerligt ska kunna spelas in långfilmer och tv-serier i länet, samt kort- och dokumentärfilmer i större omfattning.
- Interregionala samarbeten ska utvecklas, exempelvis inom *Mid Nordic Film*.
- Film Västernorrlands satsning på vänkommuner ska fortsätta vilket innebär att särskilt fokus läggs på en av länets kommuner varje år enligt ett rullande schema.

Regional professionell musikverksamhet

Från samråd med KLYS ses arrangörsfrågan som fortsatt angelägen, och här välkomnas fortsatta satsningar på och utveckling av Arrangörslyftet. Kring arrangörsfrågan i stort efterfrågas ett utvecklingsarbete kopplat till arrangörskap.

Vidare lyfts interregional samverkan som en möjlighet för kulturskapare, men att stöd behövs av kulturinstitutioner och från dess konsulenter. Samarbetet mellan de fasta ensemblerna och frilansarna efterfrågas fortsatt från kulturskaparhåll.

Att kulturinstitutionerna kan fungera som ”projekthamn” efterfrågas vidare även under denna kulturplanperiod. Här ses även vikten av att kunna medfinansiera de inledande mobiliserande delarna av större projekt.

Som en mer generell synpunkt lyfts även arbetet med att överbrygga regionala ojämlikheter vad gäller konsten och kulturens infrastruktur samt kulturskaparnas villkor. Ett viktigt medskick är avslutningsvis att anställa kulturskapare vid olika typer av arrangemang.

Musik Västernorrland

Musikavdelningen vid Scenkonst Västernorrland består av Musik Västernorrland som i huvudsak arbetar mot det fria musiklivet och av Nordiska Kammarorkestern som i dagsläget består av 35 tillsvidareanställda musiker, varav 20 musiker är anställda på 50 % och 15 har en tjänstgöringsgrad om 100 %.

Produktionsmålet

Det konstnärliga och kvalitetshöjande arbetet ska ha fortsatt prioritet vid musikavdelningen. Musiken ska ha en genre- och gränsöverskridande karaktär där västerländsk konstmusik blandas med musikformer som jazz, folk- och världsmusik.

Extra fokus kommer att ligga på arbetet med konstnärlig utveckling av västerländsk konstmusik och jazz för interregionala utbyten till närliggande län.

Ett samarbete mellan Estrad Norr, Jämtland och deras satsning Artist in Residence för folk- och världsmusik ska inledas mellan de båda musikinstitutionernas respektive musikaliska uttryck, det vill säga utbyte av folk-världsmusik, från Jämtland och konstmusik/jazz, från Västernorrland.

Arbetet med att nå nya publikgrupper samt verksamheten med barn och unga ska fortsatt stå i fokus och nya arbetsformer ska utvecklas. Detta kan bland annat ske med hjälp av ett ökat samarbete med kommunernas skolor och kulturskolor.

Samarbete mellan ensembler inom Scenkonst Västernorrlands musikavdelning och fria musiker och grupper ska prioriteras och intensifieras. Likaså ska samarbete kunna ske mellan musikavdelningen och övriga konstnärliga uttryck inom Scenkonst Västernorrland AB.

Det interregionala samarbetet ska fortsätta utvecklas. Detta görs via gemensamma produktioner och samordnad turnéverksamhet som går över länsgränserna i Norrland. Syftet är att tillvarata varandras olika kompetenser för att därmed bygga en hållbar ekonomisk och konstnärlig utveckling och ge mångfald till de fyra norrlandsläna.

Förmedlingsmålet

Musikavdelningen vid Scenkonst Västernorrland ska fortsätta arbeta med metodutveckling för att nå nya publikgrupper.

Produktioner för och med barn och unga ska ges större spridning i länet.

Arrangörsfrågan ska ges högsta prioritet för perioden 2019-2022 vilket bör resultera i nya sätt att tänka, ge upphov till nya strukturer och nya nätverk på såväl kommunal nivå som mellan ideella föreningar och civilsamhälle.

En av de stora utmaningarna för framtiden är att öka tillgängligheten till musikproduktionerna och samtidigt behålla och utveckla verksamhetens konstnärligt höga kvalitet. Det ställer höga krav på det regionala och interregionala samarbetet med arrangörer och verksamheter. För Scenkonst Västernorrland handlar det bland annat om att medverka till ett hållbart arrangörskap i länet. Konserter ska spridas i regionens samtliga sju kommuner.

Främjandemålet

Musik Västernorrlands arbete för och med ungdomar genom grupperna Mittfolk (folk- och världsmusik), länsungdomsstorbandet och länsungdomskören ska fortsätta utvecklas. Kan även utökas genomässigt, men då krävs ytterligare finansiering.

Musikavdelningens främjande konsulentarbete mot musiksällskap, jazzklubbar och andra arrangerande föreningar ska fortsätta.

Projektet *Imagine* (tidigare Musik Direkt) som riktar sig till musikintresserade ungdomar ska fortsätta arrangeras i regionen.

Samarbete med kulturskolor i länet med konceptet *El Sistema* ska fortsatt prioriteras.

Ett allmänt främjande samarbete mot länets kulturskolor ska ge stimulans till kulturskolornas utveckling och konstnärliga medvetenhet.

Nordiska Kammarorkesterns och Musik Västernorrlands satsning på vänkommuner ska fortsätta. För bolaget innebär det att särskilt fokus läggs på en av länets kommuner varje år enligt ett rullande schema.

Utvecklingsmålet

Nordiska Kammarorkestern ska vidareutveckla sitt samarbete med tonsättare för att förvalta och nyskapa det västerländska kulturarvet. Särskilt fokus ska läggas på ett jämställt musikliv där fler kvinnliga tonsättare och dirigenter ges möjlighet till konstnärlig utveckling.

Orkestern ska ges fler möjligheter till internationella kulturutbyten för marknadsföring av Region Västernorrland och som ett led i orkesterns konstnärliga utveckling. Under perioden ska digitala verktyg utvecklas för att därmed ge ökad spridning av verksamheten, vilket då också medför ökad kulturell demokrati och möjlighet till delaktighet.

Ökad samverkan med arrangörer och civilsamhälle ska utvecklas. En möjlig väg kan vara att utveckla nya strukturer där nuvarande ideella föreningar dels ges större ekonomiskt stöd och dels ges mer professionell kompetens i sitt arrangörskap.

Regional professionell teater Här ska kulturplanen fyllas på.

Teater Västernorrland

Produktionsmålet

Teater Västernorrland har i uppdrag att producera en varierad repertoar av hög konstnärlig kvalitet och tillgänglighet. Teater Västernorrland har som mål att producera teaterföreställningar med utgångspunkt i den västernorrländska identiteten, samtiden och historien. Repertoaren ska vara allsidig sett till scenstorlek och målgrupp. Produktionerna ska dessutom vara anpassade för att turnera i hela länet.

Utmaningar:

Västernorrland ligger på avstånd från storstadsområdena och har en geografi med ett stort inland. Detta ger särskilda utmaningar i form av höga kostnader för produktioners turnéer i hela regionen. Teaterns ambitioner och uppdrag är en utmaning. För att nå målen behöver teatern kunna producera en mångfald av föreställningar med hög konstnärlig kvalitet, därför är en stabil och heltäckande finansiering av största vikt.

Möjligheter

Insatser för att ytterligare fördjupa det konstnärligt gränsöverskridande arbetet inom Scenkonst Västernorrland.

Stärka möjligheter till ökad samproduktion och kompetensutveckling inom ramen för det norrländska teatersamarbetet inom *Norrskan*.

Fortsatt satsning på ensemblen för barn och ung prioriteras, där verksamheten som ska bidra till produktioner med nationellt hög konstnärlig kvalitet

Fortsatt arbete med projektet *Kreativa Klasser*, som innebär barns och ungas delaktighet i repertoarläggningen. Barn och unga ges möjlighet att skapa nära relation till sin länsteater, med demokrati och alla människors lika värde som utgångspunkt. För fortsatt verksamhet krävs permanenta resurser.

Förmedlingsmålet

Teater Västernorrland erbjuder systematiskt föreställningar till arrangörer i regionen samt nationellt. Teater Västernorrlands förutsättningar att ha en stark regional närvaro är beroende av samverkan med det ideella arrangörskapet, som kännetecknar den kulturella infrastrukturen i länet. Teater Västernorrland samordnar, tillsammans med de övriga konstformerna inom Scenkonst Västernorrland, sitt utbud gentemot länets arrangörer av skolföreställningar och skapande skola-verksamhet. Ett fördjupat samarbete med kommunernas skolkultursamordnare kring utbud och logistik finns tillsammans med hela Scenkonst Västernorrland och Riksteatern Västernorrland.

Utmaningar

Det ideella arrangörskapet är en viktig grundpelare i svenskt kulturliv. I likhet med annat ideellt engagemang i samhället sker en långsam förändring där. Systemet bygger på eldsjälarna och är mycket känsligt för generationsskiftet till exempel. De producerande och de arrangerande aktörerna står inför en ny tid med ökat behov av samverkan och nya arbetssätt för att teaterns produktioner ska nå publik i hela regionen. Överlag är det en utmaning att nå publiken, och därför behövs resurser för att teatern själv ska kunna arrangera. Teater Västernorrlands barn- och unga-verksamhet är beroende av att samverka med kommun och

skola i hela regionen. Att kunna erbjuda verksamhet som ligger i linje med alla kommuners planering och prioriteringar fordrar en kontinuerlig kommunikation och nära relationer.

Möjligheter

Insatser för ett utvecklat arrangörskap i samverkan med regionens kommuner och arrangörer.

Utökade möjligheter att turnera med egna och samproducerade föreställningar inom ramen för samarbetet *Norrscen*.

Fortsatt arbete med projektet *Kreativa Klasser*, och utveckla den pedagogiska verksamheten, runt föreställningar och våra Skapande skola-projekt med anställd dramapedagog.

Främjandeuppdraget

Det främjande uppdraget har under senare år fått en allt större del i Teater Västernorrlands verksamhet. Det handlar om att bredda deltagandet i kulturlivet och sänka trösklarna till teaterkonsten genom bland annat eget skapande. Teater Västernorrlands länsregissör stödjer amatörteaterkulturen genom regiuppdrag, kurser, rådgivning med mera. Verksamheten stöttar också skolor, amatörteatern, det fria teaterlivet samt föreningar med kompetens och resurser. Teaterns skådespelare och projektanställda dramapedagog erbjuder och deltar varje termin i flera Skapande skola-projekt i samverkan med länets skolor och kultursamordnare. Varje läsår har alla konstformer inom den regionala kulturen en ny vänkommun. Konceptet är en chans för fördjupad samverkan på lika villkor mellan regional och kommunal nivå, samt civilsamhälle. Teater Västernorrland utvecklar hela tiden arbetssättet inom ramen för *Fokusår i vänkommun* och ser hur det leder till ökad förståelse och samverkan.

Utmaningar

Flera undersökningar som gjorts pekar på samma sak, att deltagandet i kulturlivet är snedfördelat. Personer från vissa grupper i samhället tar, av säkerligen olika anledningar, inte lika stor del av den samhällsfinansierade kulturen. De geografiska avstånden i länet är också en utmaning, det finns svårigheter i att agera samordnande och nätverkande för exempelvis unga i hela länet, då kollektivtrafiken till inlandet är relativt bristfällig. Det har blivit allt svårare att vara en resurs för hela regionen, då teatern inte längre har permanent kompetens i form av maskör, scenograf, rekvisitör samt färre tekniker.

Möjligheter

Fortsatt utveckla länsregissörens roll i regionen för ett breddat deltagande i kulturlivet. Undersöka intresse och former för Teater Västernorrland att bli ett nav och resurscentrum för amatörteaterlivet och särskilt unga teaterintresserade i samverkan med ATR Västernorrland, kulturskolor med flera.

Inom området kultur och hälsa ses stora utvecklingsmöjligheter, inte minst inom projekt kring kultur i vården.

Fortsatt utveckla barn och ungas möjligheter att få skapa teater i skolan tillsammans med professionella scenkonstnärer. Ett intressant utvecklingsområde är att arbeta med kultur för integration.

Utvecklingsmålet

Teater Västernorrland ska hela tiden utveckla sina konstnärliga processer för att skapa största möjliga samhällsrelevans. Den konstnärliga kvaliteten och tillgängligheten ska också utvecklas genom nya och fördjupade arbets- och samarbetsformer.

Utmaningar

En utmaning är att hitta den kompetens som behövs för att vidareutveckla verksamheten.

Möjligheter

Undersöka möjligheterna att ta tillvara digitaliseringens möjligheter när det kommer till skolans möjligheter att ta del av Teater Västernorrlands pedagogiska verksamhet.

UTKAST

Regional museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete Här ska kulturplanen fyllas på.

Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland - Västernorrlands Museum

Region Västernorrland, Härnösands kommun samt statsbidrag genom kultursamverkansmodellen finansierar vi Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland, där även hemslöjdskonsulenterna finns. Stiftelsens ändamål är enligt stadgarna att förvalta stiftelsens samlingar, byggnader och markområden och hålla dem tillgängliga för allmänheten. Stiftelsen ska inom i huvudsak Västernorrlands län bedriva och främja kulturmiljövård och museal verksamhet liksom annan därmed förenlig och närstående kulturell verksamhet samt att på lämpligt sätt fördjupa och förmedla kunskap i hithörande ämnen för en så bred allmänhet som möjligt.

Utmaningar

Museilagen ställer stora krav på museiverksamhet ifråga om publik verksamhet, aktiv samlingsförvaltning och kunskapsuppbyggnad. Kulturarvspolitiken definierar kulturarvet som centralt och avgörande för det demokratiska samhällets fortlevnad. Ansvarsfullt omhändertagande av kulturmiljöer är viktigt, och länsmuseum har i sitt uppdrag en stödjande funktion. Museilagen, liksom kulturarvsprogrammet från regionen är viktiga. Ur Kulturarvsprogrammet: *Länsmuseum ska genom sin verksamhet verka för att stärka människors historiska och kulturella medvetenhet och därmed bidra till ökad tolerans och delaktighet i dagens och framtidens samhälle.*

Länsmuseum lyckas i nuläget inte med den aktiva insamling som lagen kräver.

Kunskapsuppbyggnad kräver en starkare kontakt och samarbete med universitet och andra kunskapsinstitutioner, som exempelvis folkhögskolorna. Det krävs också forskningsverksamhet på museerna. Tillgång till vetenskaplig litteratur saknas idag.

Under kulturplaneperioden ska uppdraget för museet i det förtydligade kulturmiljöstödjande uppdraget tydliggöras och prioriteras. I begreppet kulturarv innefattas också kulturmiljöer, d.v.s. den fysiska miljö som formats av människan genom historien – det kan vara byggnader, samhällen, infrastruktur o.s.v. Länsmuseum äger egna kulturmiljöer men ska i sitt uppdrag också stödja länet med kulturhistorisk kompetens på olika sätt, framförallt görs detta med kompetensutvecklande publika verksamheter och samarbeten med kommuner och civilsamhälle.

Stiftelsen äger en stor samling av föremål, foton, dokument, böcker och byggnader som är angelägna att bevara och tillgängliggöra för framtiden. Byggnaderna är till stor del i dåligt skick för bevarande och tillgängliggörande.

De cirka 100 byggnader som stiftelsen äger i länet, är i stort behov av underhåll. Inte minst gäller det el och uppvärmning samt VVS. Både administrativa kulturhistoriska byggnader där personal har sina arbetsrum, och kulturhistoriska byggnader. På friluftsmuseet finns också stora behov av underhåll och utveckling av vägar, entréer, markberedning sam planering för växtligheten på området.

Den största utmaningen är att arbeta med de dubbla uppdragen att utveckla länsmuseum som ett levande kulturhus med utställningar och andra verksamheter samtidigt som resurser ska gå till att utveckla den regionala närvaron i länets sju kommuner.

Möjligheter

Länsmuseum har ett brett uppdrag, och har till ambition att vara ett länsmuseum som gör kulturarvet angeläget. Det görs genom att samla, bevara, och tillgängliggöra kunskap om Västernorrlands historia och samtid. Länsmuseum är ett av länets mest besökta turistmål och en stark aktör inom besöksnäringen.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp för museum, och verksamheten ska fortsätta utvecklas ur barnperspektiv. Ett barnråd inrättas och museum arbetar utifrån barnkonventionen. Mångfald och integration är avgörande för museum att arbeta med, detta för att öka delaktigheten i kulturlivet och öka kulturarvets angelägenhet. Genus och hbtq-frågor är prioriterade, liksom nationella minoriteter. Social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet står i fokus. Kultur och hälsa och inte minst kultur för äldre är viktiga utvecklingsområden. Kultur i skolan är ett prioriterat utvecklingsområde. Arbetet med det maritima kulturarvet ska särskilt utvecklas via det nationella Fritidsbåtmuseum i Härnösand. Samverkan är helt centralt för alla fokusområden ovan.

Tillsammans med alla andra länsmuseum ingår länsmuseum i ett samarbete under parollen *Sveriges Största Museum*. Tillsammans utgår museerna gemensamt från länsmuseumernas roll som kultur- och kulturarvsaktör i lokalsamhället och den enorma omfattning av verksamhet som våra verksamheter inkluderar.

Även Norrlands länsmuseum samarbetar i interregionala samarbeten av olika slag.

Länsmuseum fortsätter stärka samarbeten med hembygdsrörelsen, bildningsförbund, Härnösands folkhögskola och övriga folkhögskolor i länet, Ideell kulturallians, Härnösands trädgårdsodlarförening, Vävstugan Härnösand, Mittuniversitetet, kulturskapare med flera. Med bibliotek och arkiv finns ett samarbete genom ABM, vilket beskrivs under egen rubrik. Länsmuseum ska även arbeta aktivt genom kulturkonsulentnätverket.

Utvecklingsområden

Ett av länsmuseumets viktigaste utvecklingsområden är att utvecklas som kulturhus och mötesplats. Utställningar, programverksamhet med skapande inslag och stor delaktighet är viktiga. Länsmuseum prioriterar digitala former för förmedling och delaktighet. Den publika verksamheten som helhet ska kännetecknas av kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet.

Det är viktigt att den statliga närvaron via Statens Maritima Museer vid Fritidsbåtmuseum fortsatt stärks och utvecklas, samt att samarbetet går vidare utifrån att tillgängliggöra Västernorrlands maritima kulturarv.

Länsmuseum vill skapa möjligheter för framtidens kulturarv och kommande generationers lärande och utbudet ska vara relevant och aktuellt, spännande och överraskande. Samtidigt ska länsmuseum vara en aktiv och oberoende arena som tar plats i det offentliga samtalet. För att lyckas med uppdraget på bästa sätt behövs fortsatt och förnyad samverkan med civilsamhället, den offentliga sektorn och näringslivet.

En samlingspolicy ska tas fram för museet, vilket skapar bra möjligheter att utveckla den aktiva samlingsförvaltningen i enlighet med lagen, både vad gäller materiellt och immateriellt kulturarv.

Tillsammans med ABM arbetar museet för tillgängliggörande av länets kulturarv. Samarbeten finns med hembygdsrörelsen för att tillgängliggöra länets kulturarv digitalt i portalen Kulturarv Västernorrland. Tillsammans med Mittuniversitetet och museer i Norrland arbetar museet för en forskarskola och en kompetensinfrastruktur för samverkan och kunskapsuppbyggnad för museisektorn. Forskarskolan har ett tydligt strategiskt fokus på museikompetens inför museernas utveckling.

Hur kan ett kulturhistoriskt museum bidra till en hållbar utveckling i sin publika verksamhet? Genom prioritering av levande samlingar – djur och växter – ser museet att rollen som friluftsmuseum för kulturarvet är central och kan användas för lärande och förmedling av kunskap. Denna satsning kommer bidra till verksamheten kopplat till hållbarhet och ekokritik, vilket är en central samtids- och ödesfråga.

Kulturarvsturism är en väldigt viktig del av besöksnäringen idag, och här har vi en viktig roll att fylla. Detta är en viktig del av regional utveckling och tillväxt, och museet samarbetar med Höga kustens destinationsbolag och Höga Kusten Turism.

Kompetensutveckling är kopplad till forskarskolan och till uppdrag i länet. Länsmuseum vill samordna och anordna seminarier, mötesplatser för att diskutera utifrån den nya lagen och de frågor museerna ställts inför.

Länsmuseum vill utveckla metoder och arbetssätt vad gäller arbetet med kulturarv och integration. Länsmuseum planerar vidare för ett projekt kring *Trolldomsprocesser och länets historia* kring kunskapsuppbyggnad kring häxprocesserna, ett studie- och pedagogiskt material, samt digitala berättelser.

Regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten är ett uppdrag till Region Västernorrland, och verksamheten finansieras av regionala och statliga medel, och stora delar av utvecklingsarbetet görs genom olika projekt med extern finansiering.

Vad gäller den litterära scenen i länet, så har ett kartläggnings- och mobiliseringsprojekt pågått, i syfte att synliggöra och kommunicera författarområdet. Detta har gjorts genom gemensamt deltagande i Bok och biblioteksmässan, *Littfest* och med lokala samlingar. Ett konkret exempel är satsningen på så kallade författarporträtt, vilka finns sökbara på www, och även kommuniceras via Spotlight, Taltidningen Västernorrland.

Regional biblioteksverksamhet

Regional biblioteksverksamhet är ett regionalt resurscentrum för biblioteksutveckling i länet. I ett nära samarbete med de kommunala biblioteken ska regionbiblioteket verka för att ge länets invånare en effektiv och jämlik informations- och litteraturförsörjning. Att främja läsning, bildning och delaktighet är centrala uppgifter för regionbiblioteket. Särskild uppmärksamhet ägnas åt barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning samt personer med annat modersmål än svenska.

Regionbiblioteket samarbetar huvudsakligen med folkbiblioteken i Västernorrland, men delar av verksamheten riktar sig även till andra samarbetspartners som exempelvis skolor och förskolor samt folkbildningen. En stor del av verksamheten drivs i projektform med externa medel. Regionbiblioteket har också ansvar för att främja den lokala litteraturen och litteraturen som konstform i länet.

Regionbiblioteket ingår i den regionala kulturverksamheten vid Region Västernorrland, och samarbetar med andra organisationer, institutioner och myndigheter i länet. Samarbetet inom ABM (arkiv, bibliotek och museer) är väl utvecklat och ska fortsätta utvecklas framåt. Det sker även ett omfattande samarbete på nationell nivå med andra läns- och regionbibliotek, Kungliga biblioteket, Internationella biblioteket, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) med flera.

Till den regionala biblioteksverksamheten räknas även enheten Lättillgängliga nyheter och inläsningstjänsten Västernorrland, där taltidningen och dess webbplats är viktiga resurser för det breda läsfrämjande arbetet i länet, då tidningens målgrupp är läsare med olika typer av läshinder. Även inläsningstjänsten har en viktig funktion att främja läsande genom dels lättlästa nyheter, dels genom att läsa in lokal litteratur och annan efterfrågad information.

Utmaningar

Vid den regionala biblioteksverksamheten ses en stor utmaning i en utveckling mot ett mer tudelat samhälle. Det gäller frågor om stad och land, välbärgade och låginkomsttagare, högutbildade och de med icke-eftergymnasiala studier, anställda och arbetslösa, etablerade och nyanlända. Listan kan fortsätta, men det handlar om en ojämlikhet och ibland ett utanförskap för många människor något som biblioteksverksamheten har som en huvudsaklig uppgift att motverka, detta genom att:

- Prioritera: barn och unga, digitalt utanförskap, socioekonomiskt utsatta områden, samt personer med funktionsvariationer.
- Nå nya målgrupper att samverka med och för, exempelvis nationella minoriteter.

- Arbeta för likvärdighet och ett utjämnande samt verka för det demokratiska och inkluderande samhället.
- Fortsatt verka för ökad läskunnighet och läsförståelse.

Möjligheter

Som offentliga inrättningar, utan kopplingar till kommersialism och med högt förtroende hos allmänheten lämpar sig biblioteken väl för att arbeta för demokratiska kärnvärden som alla människors lika värde och rätt, tryck- och yttrandefrihet, allmänna och fria val, jämställdhet och mångfald. Biblioteken har en vana i att samverka med varandra, andra organisationer och myndigheter, föreningar och enskilda och därför lämpade att ta initiativ att arbeta tillsammans med dessa frågor.

Biblioteken har vidare en tradition av att arbeta både för folkbildning och tillsammans med ett organiserat utbildningsväsende och har därför möjligheter att arbeta läsfrämjande för att erbjuda människor upplevelser, höja läskunnigheten, samt arbeta med frågor kring informationssökning och källkritik för att motverka okunskap och filterbubblor.

Biblioteken har länge varit en första instans för nyanlända och har uppbyggd verksamhet för dessa, och barn, barnkultur och barns egna rättigheter och perspektiv är centrala i biblioteksverksamheterna. Tillgänglighetsfrågor har alltid stått högt upp på listan av vad bibliotek ska prioritera.

I landet finns två stora nationella bibliotekssatsningar vilka kommer att leda till projekt- och utbildningssatsningar; *Digitalt först med användaren i fokus* samt *Stärkta bibliotek i hela landet*.

Utvecklingsområden

- Den regionala biblioteksverksamheten i Västernorrland ska fortsatt verka tillsammans med folkbiblioteken för att vara en plats och en motor för det demokratiska samhället.
- Särskilda satsningar ska göras för att arbeta för mångfald, inkludering och likvärdighet
- Extra satsningar ska göras för ökad digital delaktighet och medie- och informationskunskap.
- Förnyade satsningar ska göras på läsfrämjande insatser via bibliotek och olika projekt, för att uppnå förbättrad läskunnighet i regionen.
- Den västernorrländska litteraturen ska fortsatt synliggöras och satsningar på skrivande/berättande görs. Satsningen i projekten *Författare i Västernorrland* och *AIRY* (residensprogram för länet).
-

Hur?

- Den regionala biblioteksverksamheten ska samordna kampanjer, program, utställningar, samsändning av t.ex. debatter.
- Den regionala biblioteksverksamheten ska stärka de kommunala biblioteken genom omvärldsbevakning, projektstöd, processtöd, handledning, som "bollplank" samt inspirations- och idégivare.
- Den regionala biblioteksverksamheten ska fortsatt utbilda personal i kommunala verksamheter att bättre arbeta med ovanstående angelägna frågor.

- Den regionala biblioteksverksamheten ska samarbeta i projekt med litteratur- och läsfrämjande projekt som exempelvis *Literacy and Democracy* och *Författare i Västernorrland*.
- Den regionala biblioteksverksamheten ska medverka till att ett årligt läsfrämjandepris delas ut.
- Den regionala biblioteksverksamheten ska fortsatt synliggöra de i regionen verksamma författarna, sammankalla regionens författarnätverk och bidra till att skapa arenor för författarna.
- Den regionala biblioteksverksamheten ska samarbeta med exempelvis folkhögskolorna kring kurser/workshops i skrivande och berättande.

UTKAST

Regional enskild arkivverksamhet

De regionala arkivverksamheterna drivs som regionala föreningar, och i Västernorrland har de två arkiven Näringslivsarkiv i Norrland och Föreningsarkivet Västernorrland uppdrag att samla, kommunicera och bevara arkiv från regionens föreningsliv och näringsliv. Förutom att vara aktiva arkivinstitutioner i samtiden så har de regionala arkiven en viktig roll i det samlade kulturarvsarbetet.

Utmaningar

De största utmaningarna för enskild regional arkivverksamhet är de ofinansierade arkiv som inryms i arkiven. Det långsiktiga kulturarvsarbetet i att bevara och tillgängliggöra dessa arkiv är förenat med kostnader, som arkiven har svårigheter att hitta täckning för.

Övergången att arbeta med e-arkiv liksom andra digitaliseringsfrågor, samt digitisering av handlingar innebär också stora utmaningar för arkiven.

Ytterligare en utmaning är möjligheterna att utveckla goda samarbeten inom ABM, interregionalt och nationellt, då de personella resurserna är små.

Möjligheter och utvecklingsområden

De regionala enskilda arkiven har ett gemensamt problem med att de tar hand om en stor del ofinansierade arkiv, d.v.s. arkiv utan ägare eller sponsor. Dessa arkiv utgör 40-45 % av de samlade enskilda arkiven och de riskerar hela tiden att bli fler. De utgör också väldigt ofta riktigt gamla arkiv med stort forskningsintresse och samtidigt stort behov av vård och även av digitalisering. De regionala enskilda arkiven, NIN och FV, strävar efter att fortsätta driva de viktiga frågorna om större statlig finansiering av viktig svensk historia, lagstiftning som omöjliggör att dessa arkiv hanteras illa, eller till och med förstörs och öka förståelsen på alla nivåer av arkivets vikt, nytta och värde.”

Västernorrlands regionala utvecklingsprogram, Regional utvecklingsstrategi för länet 2011-2020, redovisas arkivområdet som ett kluster med goda utvecklingsmöjligheter. I strategin förordas satsningar på en utvecklad kulturell infrastruktur. Näringslivsarkiv i Norrland-NIN och Föreningsarkivet Västernorrland har initierat och genomfört det gemensamma utvecklingsprojektet De enskilda arkivens digitala kulturarv, förkortat *EnArk*. Projektets övergripande syfte var att utveckla nya metoder och tjänster avseende digitalarkivering och tillgängliggörande av arkiv för företag och föreningar i Västernorrlands län. I samarbete med den arkiv- och informationsvetenskapliga forskningen vid Mittuniversitetet kommer kompetensutveckling och kunskapspridning att ske även på nationell nivå. Som en fortsättning på projekt *EnArk* har de regionala enskilda arkiven i länet ambitionen att arbeta vidare med praktisk tjänsteutveckling, en handbok för dessa tjänster med andra regionala enskilda arkiv som målgrupp, samt i slutändan att kunna möta upp behoven av digitala tjänster, att erbjuda god rådgivning kring dessa tjänster, och att ha en färdig och hållbar lösning för att ta emot, tillgängliggöra och tillhandahålla digitala arkiv och även möjligheten att i större utsträckning digitalisera fysiskt arkivmaterial.

Viktiga samarbetspartners för de regionala arkiven är Mittuniversitetet, Riksarkivet, Landsarkivet i Härnösand, Arkivcentrum Nord, Centrum för Näringslivshistoria, Medelpadsarkiv, Murberget Länsmuseum Västernorrland, det regionala konsulentnätverket, ABM-sektorn, andra regionala arkivinstitutioner, samt skolor och kulturskolor i länets kommuner.

Genom en medveten satsning kommer Näringslivsarkiv i Norrland och Föreningsarkivet Västernorrland fortsätta att tillsammans verka för bättre förutsättningar för en satsning på nya och bredare målgrupper, inte minst barn och ungdomar. Genom omvärldsbevakning kommer

erfarenheter från andra arkivpedagogiska verksamheter, nationellt och internationellt, att skapa en grund för ett eget arkivpedagogiskt program. Satsningen innebär bland annat att förutsättningar för en gemensam arkivpedagog skapas. I det pedagogiska arbetet sker samverkan mellan skolor och kulturskolor samt med andra kulturarvsinstitutioner i länet och andra arkivinstitutioner i Sverige, och även med näringsliv och civilsamhälle. Inom ramen för detta samarbete kommer de regionala arkiv-institutionerna också att göra en satsning på utveckling och större användning av hemsidor, sociala medier, workshops, föreläsningar, samt nätverk på regional och nationell nivå. En viktig utgångspunkt för pedagogisk utveckling är de skrivningar som finns i grundskolans läroplan och de behov skolan har i att samarbeta med arkiven.

Näringslivsarkivet i Norrland

Näringslivsarkiv i Norrland (NIN) är en ideell förening och en arkivinstitution med uppdrag att bevara, tillgängliggöra och tillhandahålla historisk dokumentation från norrländska företag och norrländskt näringsliv. Hos NIN finns omfattande material från 500 års norrländsk näringslivshistoria bevarat; både historiskt och modernt värdefullt källmaterial i form av skriftliga dokument, bilder, kartor och ritningar från företag, näringslivsorganisationer, fackföreningar och privatpersoner. De allra flesta av de drygt 600 arkiven är öppna eller delvis öppna för forskning. NIN har arkiv från järnbruk, sågverk, verkstäder, fabriker, varv, manufakturverksamhet, tidningar, tryckerier, målerier, åkerier och mycket mer.

Föreningsarkivet Västernorrland

Föreningsarkivet Västernorrland är den institution i länet som ansvarar för föreningslivets kulturarv. Detta görs bland annat genom uppsökande fältverksamhet och inventeringar, vård och registrering samt forskarservice och annan utåtriktad verksamhet. Offentliga myndigheter är enligt arkivlagen skyldiga att lämna in sina handlingar till arkiven. Något liknande regelverk finns inte för den enskilda sektorn, vilket alltför ofta leder till att material som kan vara värdefullt för bland annat forskningen försvinner eller förstörs. Där fyller Föreningsarkivet en viktig uppgift genom att aktivt gå ut och söka upp, kartlägga och om möjligt samla in arkivhandlingar, göra intervjuer och minnesinsamlingar för att på så sätt belysa skeenden och förhållanden utanför den offentliga sektorn.

Kulturarv och kulturmiljö

Strategiskt kulturarvsprogram för Västernorrland

Strategiskt kulturarvsprogram för Västernorrland 2017-2020 är resultatet av ett samarbete mellan region Västernorrland och länsstyrelsen i Västernorrland. Detta utgör riktlinjen för det regionala arbetet med kulturarv och kulturmiljöer under planperioden. Programmets vision är att kulturarvet ska tillgängliggöras och användas och utveckla länet samt att länets alla invånare ska känna ett gemensamt ansvar för allas kulturarv. Kring denna vision samlas regionala kulturarvsaktörer som kommuner, arkiv, museer och det ideella föreningslivet.

Prioriterade områden för länets kulturarvsarbete är att utveckla ett hållbart och långsiktigt användande och tillgängliggörande av det materiella kulturarvet. I enighet med kulturarvsprogrammets mål ska samtliga aktörer sträva mot att lyfta nya berättelser och inkludera de grupper som tidigare inte varit inkluderade i både förmedling och deltagande. För att säkerställa ett brett deltagande i kulturarvet är kontakter mellan skolor och aktörer av stor vikt. Det stora engagemang som finns i civilsamhället är behjärtansvärt och medverkan och samverkan i form av olika insatser är en del av kulturarvets användande.

Flera av länets aktörer har stora samlingar som är i behov av god bevaring och besitter värden som gör dem nödvändiga att tillgängliggöras ytterligare. Eftersom utställningslokaler och utställningsarbete är begränsat behövs alternativ till fysisk tillgänglighet via digitalisering. Digitalisering/digitisering är en metod för tillgängliggörande som uppmärksammats av de flesta av länets kulturarvsaktörer och föreningar. Utbildningsmöjligheter och erfarenhetsutbyte är därför viktiga utvecklingsområden.

För att fler berättelser ska lyftas bör länets historia ses med ett brett och källkritiskt perspektiv. Bland hittills uppmärksammade teman finns hamn, - industri- och arbetshistoria, med näringsliv och föreningsliv i form av folkrörelser, fackföreningar och till exempel Ådalshändelserna. Det stora oväsendet och häxprocesserna är också en del av länets förflutna. Likaså har Västernorrland varit en plats för bosättningar sedan tusentals år tillbaka. Detta pekar på en långt tillbakagående historia som utan tvekan kan bidra med en mångsidig syn på och utgöra källmaterial gällande det regionala kulturarvet. Kulturarv som en källa till bildning och demokratiutveckling är angeläget och bör tas tillvara på. Ur denna synvinkel ligger Västernorrlands län i framkant, i och med sitt strategiska kulturarvsprogram och konsulent hänvisad till kulturarvsfrågor.

Ett annat område värt att ytterligare utveckla är samverkan mellan alla kulturarvsinriktade föreningar, miljöer och områden, inte minst med pedagogisk inriktning. Samverkan behövs mellan kommungränser och kulturarvsinstitutioner för stöttning och erfarenhetsbyte.

Utmaningar

En utmaning ligger i att identifiera länets innevånares behov kring samverkan inom kulturarv, samt att nå ut till alla som kan vara i behov av kulturarvsperspektiv- och vetenskap i sitt arbete, samt för att konkret kunna bredda historieskrivningen.

Utvecklingsområden

En punkt för utveckling kan vara ett nätverk inom kulturarvspedagogik och samverkan inom detta område. Via pedagogisk metodutveckling kan intresse och nyfikenhet för den lokala och

gemensamma historien väckas och kulturarvet som resurs och källmaterial kan brukas av flera.

Överenskommelse med länsstyrelsen

Regionen och länsstyrelsen i Västernorrland har länge samverkat kring kultur- och kulturarvsfrågor. I syftet att genomföra kulturarvsprogrammets innehåll och mål upprättats årligen en handlingsplan. Ämnen som är fruktbara att gemensamt diskutera är bland annat anslag- och bidragsgivning, kulturmiljöfrågor, samverkan med Länsmuseet Västernorrland samt genomförande och resultat Turismekonomisk mätning i länet.

Överenskommelsen med Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen Västernorrland

Regionen har en överenskommelse med Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och Länsstyrelsen Västernorrland om strategisk samverkan inom kulturarvsområdet. Överenskommelsen undertecknades av parterna i december 2013, och årligen omprövas inriktningen på samarbetet utifrån erfarenheter och resultat som gjorts. Överenskommelsens övergripande syfte är att verka för regional utveckling med kulturarv som utgångspunkt. För att bli en stark resurs behöver aktörer inom området samverka. Det kan vara museer, föreningar och företag samt enskilda bland annat inom besöksnäringen.

Parterna samverkar inom följande områden:

- Tillväxt och besöksnäring
- Samspelet med folkbildningen
- Samverkan med civilsamhället samt arkiv, bibliotek och museum
- Inkluderande arbetssätt med fokus på mångfald

Regional professionell bild- och form verksamhet

Från kulturskaparnas håll lyfts en rad frågor i samråden och i de olika inspelen, och generaliserade gäller frågorna: Att vara med och verka för en utvecklad uppdragsmarknad, för exempelvis illustratörer. Att tillskapa fler mötesplatser, och arbetslokaler för konstnärer. Kulturskaparna ser behov av en aktiv konstkritik – och kommunikation kring konst. Här lyfter och efterfrågar många en utveckling av nättidskriften Volym. Kompetenshöjande genom kurser, nätverksträffar och seminarier inom en rad områden efterfrågas generellt. Fortsatt viktigt är kurser i att söka projekt och kring offentlig upphandling. Arbetsförmedlingen Kultur Media är också en viktig aktör för detta.

Att närma sig studieförbunden och länets folkhögskolor från kulturskaparnas håll lyfts.

Flera röster höjs gällande konstinstitutionernas viktiga roll för bild- och formområdet, och att den kan utvecklas. Sammantaget är det stora flertalet nöjda med konstkonsulenternas roll och arbete. Hur förbättra? Synliggörande av stipendier och projektmedel, utveckling av residens, genom ett utvecklande av Volym, samverkan för nya visningsplatser och en utvecklad dialog genom KLYS kopplat till de regionala kulturplanerna.

Att samverka med konstnärer och kulturskapare i olika arrangemang är ett sätt att aktivera och synliggöra konst och kultur, något som ska undersökas och utvecklas under kulturplaneperioden.

Till sist, att slå vakt om 1 % -regeln inom en rad organisationer; där Region Västernorrland, och kommunerna har ett mångårigt arbete, men där fler aktörer kan involveras.

Konstkonsulent Västernorrland

Konstkonsulentens arbete utgår bland annat från den nya konstnärspolitiken och från en rad erfarenheter som gjorts genom åren, samt utifrån de samlade inspelen från de olika dialogerna. De huvudsakliga spåren gäller konstpedagogiskt och kulturskaparfrämjande arbete, där mötesplatser och kulturinstitutioner och kulturstöd är viktiga redskap.

Konstkonsulentens uppdrag är att arbeta med utvecklingsfrågor för bild- och formkonst. Det sker i samverkan med konstnärer och länets sju kommuner - politiker, institutioner, föreningsliv och en konstintresserad allmänhet. Konstkonsulenten ska främja det konstpedagogiska arbetet i regionen. För barn och unga lyfts konstens möjligheter, rätt till eget skapande och kontakt med professionella konstutövare.

Konst Västernorrland driver nättidningen Volym vars syfte är att spegla konstnärlig verksamhet, konstpolitik och samtidskonstens utveckling i Västernorrland och Norrland.

Från förra kulturplaneperioden tar konstkonsulenten med de erfarenheter och utvecklingsmöjligheter som finns i satsningen på mötesplatsen *Konst ART*, där konstkonsulenten fortsatt ska verka för att mötesplatsen tar upp aktuella ämnen, intressanta föreläsare, och verkar för ett breddat deltagande. Här ska ett utvecklingsarbete tillsammans med kulturskapare och KLYS medlemsorganisationer göras.

Satsningen på det ambulerande samtalet *Hur mår konsten i kommunerna* satsningen fortgår med fokus på kulturskaparnas villkor, efterlevnad av avtal som MU (ramavtalet för konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar) och BUS (Bildupphovsrätt i Sverige) finansieringsmöjligheter.

Under 2018 har ett undersökande samarbete gjorts med Örnsköldsviks kommun gjorts, i syfte att hitta fler aktörer och utgångspunkter för det konstfrämjande uppdraget. Detta ska utvecklas i projektform inom Kulturplan Västernorrland 2019-2022.

Utmaningar

Samordning mellan det professionella konstfältet och kommunala konstinstitutioner samt Konst Västernorrland är en viktig del i att främja konstfältet och stärka konstnärernas och kulturskaparnas villkor. För att förbättra villkoren för yrkesverksamma konstnärer är efterlevnad av MU-avtalet, 1 % regeln, och upphovsrätten viktiga faktorer. Ateljéstöd eller subventionerade hyror för kollektivverkstäderna kan vara andra områden utveckla.

Fortsatt arbete och samverkan för att öka barn och ungas möjlighet till att utveckla det egna skapandet och möta det professionella bild- och forumverksamheten ska utvecklas. Konstpedagogik för barn och unga i skolan och på fritiden ska utvecklas tillsammans med kommuner och kulturskolorna.

Möjligheter

För att öka mobiliteten och tillskapa nationella och internationella kulturutbyten mellan regionens yrkesverksamma konstnärer och internationella/ nationella konstnärer är residensverksamheterna en viktig del. Genom projektet *Artist in Residence Västernorrland – AIRY* ska Region Västernorrland utveckla och stärka nätverk och kontaktytor mellan regionens konstnärer och internationella konstnärer.

Öka konstens synlighet, förmedla konstkritik och kommunicera konst genom den webbaserade konsttidskriften VOLYM är högt prioriterat. Detta görs i samarbete med de fyra nordligaste regionerna i syfte att göra VOLYM till en norrländsk angelägenhet.

Samverkan över kommungränserna och regiongränserna.
Den konstnärspolitiska utredningen *Konstnär – oavsett villkor?*

Utvecklingsområden

Nätverksuppbyggnad mellan olika konstinstitutioner

Stärka utställningsplattformarna i regionen

De kollektiva konstnärsverkstädernas roll behöver stärkas ur ett långsiktigt perspektiv, idag drivs stora delar av verksamheterna på ideella krafter. Kollektivverkstäderna är ett av det viktigaste nätverket bland bild och formkonstnärer och har över lång tid byggt upp en professionell, fungerande och viktig arbetsmiljö för regionens konstnärer.

Designområdet

Inom kultursamverkansmodellen lyfts numera formområdet, vilket innebär å ena sidan en möjlighet, å andra sidan en utmaning. När förordningen SFS 2010:2012 ändrades, fördes inga särskilda medel för formområdet in i modellen. Utifrån dessa förutsättningar avser Region Västernorrland att i samverkan undersöka och utveckla en konsulentfunktion för form och designområdet i regionen.

[Här ska kulturplanen fyllas på.](#)

Regional hemslöjdsfrämjande verksamhet

I Västernorrland finns två regionala hemslöjdsföreningar under Sveriges hemslöjdsföreningars Riksförbund. Det är Ångermanlands hemslöjdsförening med cirka 800 medlemmar spridda på 3 föreningar och Medelpads hemslöjdsförening med cirka 200 medlemmar. De regionala föreningarna finansieras genom anslag från regionen och medlemsavgifter. Delar av hemslöjdsföreningarnas kulturarv finns bevarat vid Textarkivet, Läns museet Västernorrland, men fortsatt finns en utmaning inom framförallt Medelpads hemslöjdsförening som gäller förvaring, katalogisering och fortsatt digitalisering av samlingen pågår. Här finns en utmaning att resurssätta och utveckla detta arbete i projekt.

De båda hemslöjdsföreningarna – som representerar en rad lokalföreningar lyfter inför 2019-2022 stärkt samverkan med hemslöjdskonsulenterna, gemensamma satsningar på hållbarhet och flera projektidéer kring återbruk finns. Slöjden söker sig även mot gränsöverskridande samarbeten med andra föreningar och verksamheter, inte minst för att uppnå organisationsutveckling samt förnyring av föreningarna.

Den ideella slöjden verkar för att tillvarata, utveckla och förnya slöjden som kultur och näring. Slöjd ska ha en självklar plats i alla människors vardagliga liv. Under 2019-2022 betonas hållbarhet, kunnsighet, kreativitet och gränsöverskridande samarbeten.

Hembygdsgrårdar och museer är viktiga aktörer och samla och kommunicera slöjdens kulturarv.

Den regionala hemslöjdskonsulenterna

Hemslöjd är en kulturyttring med stor bredd. Hemslöjd utgörs av en lång tradition av djup kunskap, om material och tekniker, ibland benämnd som det immateriella kulturarvet. Men hemslöjd har även andra sidor och kan till exempel utveckla människors kapacitet och känsla av egenmakt; vara hälsofrämjande; utgöra en kunskapskälla för en mer hållbar livsstil eller användas som politisk eller konstnärlig uttrycksform. För att bara nämna några få av slöjdens många aspekter

Den regionala hemslöjdsverksamheten verkar för att lyfta och tillgängliggöra slöjdverksamhet hela länet. I Västernorrland finns två hemslöjdskonsulenter med Läns museet Västernorrland som utgångspunkt. Hemslöjdskonsulenterna driver utveckling inom slöjdområdet genom att stärka och förnya slöjd som kulturarv och levande kulturyttring; näring; pedagogisk metod; mötesplats för medskapande samt fritidsaktivitet för alla åldrar. Hemslöjdskonsulenterna utvecklar och underhåller nätverk. Samarbete sker med många aktörer: professionella slöjdare och hobbyslöjdare, kommuner, skolor, föreningar, studieförbund, andra kulturkonsulenter med flera. Verksamhet drivs även över läns- och nationsgränser.

Hemslöjdsverksamhetens praktiska arbete sker genom att producera utställningar och förmedla uppdrag inom slöjd och hantverk, utbilda, fortbilda och hålla kurser, initiera och driva projekt.

Verksamheten når ut genom affischering, Facebook, Instagram, läns museets program, utbudskatalogen Jojo och samarbetspartners marknadsföringskanaler.

Utmaningar

För att väcka och öka intresset för slöjd i länet behöver den regionala hemslöjdsverksamheten kontinuerligt påvisa och belysa slöjdens nutida relevans.

För att vara tillgänglig och synlig i hela länet, till exempel i Skapande skola-projekt och slöjdklubbar, krävs tillgång till slöjdare och andra kulturutövare som kan ta uppdrag.

Dessutom behövs resurser för att finansieras deras arbete.

Möjligheter

För att ge länets barn och unga större möjligheter att möta hemslöjd intensifieras samarbetet med skolvärlden, både inom kontinuerlig verksamhet i kulturskolor och grundskola, och inom kortare Skapande skola-insatser.

För att ge länets slöjd- och textillärare fortbildning och inspiration har hemslöjdskonsulenterna producerat projekt Slöjd kommer lastat för grundskolan. Projektet står på två ben, en turnerande del med taktila lådor som enkelt skickas emellan länets skolor, samt en digital del bestående av en hemsida som kan användas av både lärare och elever. De båda delarna samspelar med varandra och utgör en flexibel slöjdstation som är tillgänglig i hela länet. Slöjd kommer lastat administreras och uppdateras kontinuerligt av hemslöjdskonsulenterna för att ständigt ge aktuell påfyllnad till skolslöjden.

För att möta det ständiga behovet av nya slöjdhandledare för barn och unga genomför hemslöjdskonsulenterna årligen slöjdhandledarutbildningen. Nätverket av utbildade slöjdhandledare underhålls via regelbundna återträffar.

För att ge ungdomar möjlighet att själva skapa plattformar och arenor för att uttrycka sig via slöjd och annan kultur, genomförs årligen en arrangörsutbildning för unga i samarbete med andra kulturverksamheter. Ungdomarna får därigenom ökat inflytande över länets kulturutbud vilket bidrar till att göra kulturlivet mer attraktivt för unga.

För att utveckla och gynna slöjdnäringsen och tillvarata slöjdens hälsoaspekt initieras samverkan med nya målgrupper och på nya arenor, som till exempel pilgrimscentra, turistnäring, friluftsliv- och konferensbransch.

För att marknadsföra slöjd och öka inkomstmöjligheterna för länets slöjdare producerar hemslöjdskonsulenterna slöjdställningar och förmedlar uppdrag inom området slöjd, konsthantverk, design och pedagogik.

För att erbjuda länets slöjdare kompetenshöjning driver hemslöjdskonsulenterna olika utvecklingsprojekt. Områden som till exempel näringsverksamhet och slöjdprocess berörs samtidigt som värdefulla nätverk skapas.

För att få fler unga slöjdare, driva utveckling inom hemslöjdsområdet och som en del i att göra länet attraktivare för kulturskapare, verkar hemslöjdskonsulenterna för att en av länets folkhögskolor startar en längre slöjduitbildning.

Folkbildning

Folkbildning används som ett samlande begrepp för den fria och frivilliga bildningen, den folkbildning som bedrivs genom studieförbunden, genom folkhögskolor och genom bibliotekens verksamhet. Till dessa kan även läggas föreläsningsföreningar av olika slag. Grunden för folkbildningen är att alla ska – på egna villkor – ta till sig ny kunskap och utveckla nya färdigheter utanför det traditionella skolsystemet.

I Västernorrland finns folkbibliotek med huvudbibliotek och filialer i alla kommuner, det finns folkhögskolor i sex av sju kommuner och de 10 studieförbunden bedriver en omfattande verksamhet runt om i regionen. Studieförbunden företräds på regional nivå genom bildningsförbundet Folkbildning Mittnorrland. Folkbildning Mittnorrland är en gemensam organisation för Jämtland Härjedalen och Västernorrland.

Folkhögskolorna i Västernorrland

I Västernorrland finns fem folkhögskolor: Örnsköldsviks folkhögskola, Ålsta folkhögskola (Ånge och Sundsvall) och Hola folkhögskola (Kramfors och Sollefteå) vilka samtliga ägs och drivs av Region Västernorrland, samt Härnösands folkhögskola som ägs och drivs av Ekumeniakyrkan och Mellansels folkhögskola, vilken ägs och drivs av Svenska kyrkan

Av hög relevans för konst- och kulturområdet i länet är den fortsatta utvecklingen av teaterlinjen vid Örnsköldsviks folkhögskola, musikalstudion vid Hola folkhögskola, scenisk sång samt danslinje och filmlinje vid Härnösands folkhögskola och de olika musikutbildningarna vid Mellansels folkhögskola. Den fortsatta utvecklingen av Häxmuseet vid Hola – i samverkan med Kramfors kommun – är viktig och intressant liksom arbete att tillgängliggöra kulturmiljön runt Hola folkhögskola, med fokus på Styresholm. Detta i samverkan med Läns museet Västernorrland.

Vid Hola och Ålsta folkhögskolor pågår ett intressant arbete att utveckla residens för kulturskapare – med inriktning keramisk konst och ljudkonst. Residens verksamheten utvecklas under kulturplaneperioden, och i samverkan med andra aktörer som kan erbjuda likande residens.

Region Västernorrlands folkhögskolor

Hola folkhögskola, Ålsta folkhögskola och Örnsköldsviks folkhögskola med verksamheter i Örnsköldsviks, Kramfors, Sollefteå, Sundsvalls och Ånge kommun är viktiga aktörer inom konst- och kulturlivet i regionen. nedan beskrivs de satsningar och prioriteringar som ska göras vid skolorna kulturplaneperioden 2019-2022.

Integration

Integration är, och kommer fortsatt att vara, en stor utmaning för den samlade folkbildningen. Genom uppdragsutbildningar i samverkan med Arbetsförmedlingen kommer många utlandsfödda att få möta det svenska samhället på fler sätt än bara genom språket då kultur ofta är en gemensam aktivitet på folkhögskolorna. Här vill skolorna fortsätta vara goda utbildningsanordnare och genom etableringskurser, bristyrkesutbildningar och studiemotiverande folkhögskolekurser hitta nya vägar för att ge deltagarna en bra start i Sverige. Vid skolorna syns en ökad mångfald även på de långa kurserna och därför är det viktigt att satsa på ökat språkligt stöd både på allmän kurs, speciella inriktningar med svenska som andraspråk och de utlandsfödda på våra profilkurser. Eftersom en allt större del av deltagarna har skiftande erfarenheter av svenska språket kommer genomtänkta satsningar på

läsande och litteratur att bli viktiga på de flesta kurser. En grupp som ofta hamnar i bakgrunden är nyanlända kvinnor. Denna grupps behov försöker vi möta upp när vi planerar våra utbildningar. Kursen *Världens kvinnor* vid Örnsköldsviks folkhögskola har ett högt söktryck och har blivit en del av den naturliga vägen in i ett fruktbart samarbete med kommunen och arbetsförmedlingen.

Mötesplatser för kultur – genom Häxmuseet och Styresholm, och genom föreläsningsserier

Folkhögskolorna är av tradition naturliga mötesplatser för kultur på olika sätt. På Hola folkhögskola finns Häxmuseet och under 2018 planeras en utveckling och utbyggnad av utställningen med hjälp av en styrgrupp med representanter från Kramfors kommun, Länsmuseum, Design i Västernorrland och lokala konstnärer. Under de närmaste åren kommer regelbundna föreläsningar kopplade till Häxmuseet att ges på Hola folkhögskola. Kulturarvet Torsåker har varit i fokus för en samlad grupp från regionen, Kramfors kommun och länsmuseum där medeltidsborgen Styresholm har haft en samlande kraft. Inom de närmaste åren finns viljan att göra ett gemensamt projekt runt historien kopplat till besöksnäringen och tillgängliggörande av kulturmiljö. Under 2017 upptogs arkeologikurserna på Hola folkhögskola i samarbete med länsmuseum och dessa kommer att fortsätta att utvecklas. Föreläsningsserien *After Work* vid Hola fortsätter med regelbundna kulturinslag, en satsning som framför allt riktar sig mot seniorer. Ålsta folkhögskola deltar i utdelningen av Lars-Ahlin stipendiet.

Kultur – hälsa

Regionens folkhögskolor har alla olika satsningar på seniorer. Genom speciella kurser för äldre riktade mot kultur och hälsa kan vi nå deltagare som vi vanligtvis inte möter på folkhögskolan och vi kan också hitta samverkan med regionens folkhälsoverksamhet och primärvården. Intresset för kultur är stort hos seniorgruppen, vilket inte minst märks på vilka personer som besöker folkhögskolornas olika kulturaktiviteter.

Kulturutbildningar förberedande högre studier

De estetiska profilkurserna inom Region Västernorrlands folkhögskolor är extra viktiga eftersom det saknas högre utbildningar inom området i länet. Regionens samtliga folkhögskolor är i dagsläget bärare av utbildningar inom musik, konst, teater, musikproduktion och musikal med mera. Genom ett nära samarbete mellan alla länets folkhögskolor kan ett heltäckande utbud skapas för att nå så många deltagare som möjligt. De utmaningar som vi tillsammans ser med en allt större konkurrens och med attraktiva utbildningar i storstadsområdena måste vi möta med ett aktivt kvalitetsarbete och samarbete med ett flertal olika aktörer. Eftersom de estetiska kurserna har en större del riksrekryterande deltagare än andra kurser är de också utsatta för extern konkurrens på ett särskilt sätt. Kulturskolorna och regionala kulturinstitutioner är viktiga partners för utveckling av gemensamma kulturevenemang och delade tjänster för att kunna behålla specialistkompetenser. Ett regionalt arbetsstipendium kopplat till någon eller några av utbildningarna skulle vara ett spännande sätt att möta den ökande konkurrens som finns från andra delar av landet.

På Ålsta folkhögskola i Fränsta nystartade konstskolan hösten 2017 och är under ständig utveckling. Utbildningen är tvåårig med fokus på keramik. Utformningen av kursen har gjorts i samverkan mellan Ålsta folkhögskola, Regional utveckling, Mittuniversitetet och Umeå universitet.

AIRY – Artist in residens Västernorrland

Både Hola- och Ålsta folkhögskola kommer att ta emot en konstnär genom projektet *AIRY- Artist in Residence Västernorrland*. Residenset på Hola folkhögskola är inriktat på ljudkonst, medan residenset på Ålsta folkhögskola riktas mot keramisk konst. Det finns förhoppningar om att residenset kommer ge ringar på vattnet och kan ge goda erfarenheter och spännande möjligheter.

Folkhögskolorna som hemmascen och mötesplats för konst och kulturupplevelser

Folkhögskolorna har ofta en roll som kulturcentrum i glesbygd och utanför stadsmiljön. Här är samverkan med Scenkonstbolaget och andra regionala aktörer viktiga för att kunna erbjuda kultur av god kvalitet. Samverkan med lokala arrangörsföreningar kan också ge samordningsvinster och ge möjligheter till externa arrangemang. I Sundsvall och Örnsköldsvik finns unika möjligheter att skapa mötesplatser för kulturaktiviteter även i stadsmiljö. Kulturskaparna, på Örnsköldsviks folkhögskola, och deras regelbundna utställningar och föreställningar är ett bra exempel på detta. Samverkan med föreningar eller respektive kommuner kan också ge mervärden och nya möjligheter, här är Kramfors Musikalfestival ett bra exempel där Hola folkhögskola och Kramfors Kommun samverkar samt Örnsköldsviks samarbete med kören Nota Bene. På Ålsta folkhögskola anordnas ett tiotal konserter och shower varje år genom Musikerlinjen och Artistlinjen. Ett annat gott exempel är låtskrivarprojektet som Musikpedagoglinjen i samarbete med grundskolan åk 1 gör varje år. Resultatet av projektet blir en konsert riktad mot allmänheten. Musikpedagogerna skriver också en musikal för barn i årskurs 2. Man turnerar med denna på grundskolorna i länet. Båda dessa projekt är i samverkan med Scenkonst Västernorrland. Folkhögskolorna vill arbeta för att med viss regelbundenhet skapa kulturella arrangemang för en extern publik, gärna i samverkan med andra aktörer.

Studieförbunden

Det händer varje dag – överallt. Så kan studieförbundens verksamhet i Västernorrland sammanfattas. Verksamheten utformas efter människors önskemål och intressen. Studieförbunden och föreningslivet hör ihop. Sammanlagt har studieförbunden runt 200 medlemsorganisationer, och en viktig fokus för studieförbunden är utbildning av den ideella sektorns ledare. I Västernorrland uppskattas antalet studiecirkelledare till runt 8 000 personer och de flesta arbetar ideellt inom kamratgrupper och föreningar. I länet finns 10 studieförbund.

Utmaningar

Fylls på senare!

Möjligheter

Studieförbunden i Västernorrland utgör en stor och viktig mötesplats för bildning och kultur och varje dag möter man människor som vill något; starta en teatergrupp, bilda ett band eller lära sig arabiska eller att odla ekologiskt. Studieförbunden

Utvecklingsområden

Följande utvecklingsområden har ringats in; bildning som pekar framåt, där kultur, livsfrågor, mångfald, hållbarhet och natur, samt föreläsningar. Här avser folkbildningen främja satsningar på musik i vid bemärkelse, integrationsfrågor, omställning för hållbarhet, digital delaktighet och föreläsningar för möten och diskussion.

Folkbildningen handlar om kunskap, frigörelse och demokrati – och i grunden ligger allas rätt till bildning. Och ledorden frivillighet, bildningens egenvärde, lärande tillsammans, deltagarstyrt samt tillgänglighet är fortsatt relevant inom denna kulturplaneperiod.

Kommunerna

Här ska kulturplanen fyllas på.

7 texter, cirka 1-2 A4 samt 1-2 bilder/kommun.

Texterna ska utgå från kommunala kulturplaner och knyta an till de regionala kulturverksamheternas målsättningar.

Fokus kommer att vila på utmaningar och möjligheter, samt utvecklingsområden och samverkan.

De kommunala kulturskolorna

Här ska kulturplanen fyllas på.

Kommunförbundet Västernorrland

Här ska kulturplanen fyllas på.

UTKAST

6. Planens ekonomi, genomförande och uppföljning

Region Västernorrland har sedan 2017 det regionala utvecklingsansvaret som innebär att leda processer som bidrar till en hållbar regional tillväxt och utveckling. Sedan 2012 har motsvarande arbete skett inom kulturområdet i och med samverkansmodellens införande med den statliga förordningen. Arbetet med kulturutveckling utförs inom regionens egna verksamheter, i verksamheter som samägs eller samfinansieras med kommunerna, projekt som drivs i egen regi, genom stöd till organisationer och medfinansiering av projekt samt genom aktivt ägande i bolag. Region Västernorrland ger också stöd till kunskaps- och metodutveckling, utvecklingsprocesser och nätverk.

Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret för den lokala kulturpolitiken. Varje kommun beslutar om egna ambitionsnivåer och kulturpolitiska inriktningar. Kommunerna spelar också en avgörande roll för den regionala kulturplanens genomförande. Region Västernorrland ska ur ett regionalt perspektiv komplettera de kommunala insatserna.

Anslag

Ett årligt basanslag som lämnas för kulturell verksamhet på regional nivå är en viktig möjlighet för planens genomförande.

Projektmedel

Syftet med Region Västernorrlands projektmedel – vilka söks och fördelas tre gånger per år - är att medfinansiera kulturprojekt som bedöms ha regional betydelse och bidrar till länets utveckling och attraktionskraft utifrån den regionala kulturplanen.

Stipendier

Två stipendier à 30 000 kronor går till utövare eller studerande under 35 år med anknytning till länet med minst påbörjad högre konstutbildning inom alla konstarter samt ett arbetsstipendium à 50 000 kronor. Fyra stipendier à 10 000 kronor går till unga kulturutövare 16-25 år bosatta i länet. Ett stipendium à 50 000 kronor går till entreprenör eller ideell organisation inom kulturella och kreativa näringar.

Tillväxtmedel

[Här ska kulturplanen fyllas på.](#)

[Samverkan inom Kulturplan Västernorrland 2019-2022](#)

Kulturforum Västernorrland

Den regionala kulturverksamheten samverkar med kommunernas kulturverksamhet genom ett samrådsorgan som heter Kulturforum Västernorrland för att tillsammans stärka och utveckla länets kulturliv. Där ingår valda representanter för kommunernas och regionens kulturpolitiker samt kulturtjänstemän tillsammans med Kommunförbundet Västernorrland och länsstyrelsen.

[Här ska kulturplanen fyllas på.](#)

Uppdrag och villkor

[Här ska kulturplanen fyllas på.](#)

Uppföljning

Här ska kulturplanen fyllas på.

Kulturdatan

Här ska kulturplanen fyllas på.

Kulturforum Västernorrland

Här ska kulturplanen fyllas på.

Årliga dialoger

Här ska kulturplanen fyllas på.

7. Genomförda dialoger och samråd

Inför kulturplanens uppföljning och inför framtagandet av denna kulturplan har en rad samråd genomförts. Samråden följer ingen standardiserad modell, utan upplägg överenskomms mellan dialogpartnerna. Dialogerna med KLYS följer en fastställd arbetsordning liksom den dialog och samverkan vilken sker genom Kulturforum Västernorrland. Andra dialoger genomförs som samtal i mindre grupperingar och andra mer som stormöten. Initiativet till samråd tas från både regionens sida liksom från kulturaktörers sida. Under arbetet att ta fram denna kulturplan har sammanlagt ett 70-tal samråd genomförts, och ytterligare synpunkter har kunnat lämnas under den tid planen var på remiss.

Här ska kulturplanen fyllas på.